GÖZYAŞLARI VE AZİZLER

CIORAN

JAGUAR

Emil Michel Cioran / E. M. Cioran, 8 Nisan 1911'de, o zamanlar Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun parçası olan Răşinari adlı bir Rumen kasabasında doğdu. Ailenin en büyük erkek çocuğu olduğu için eğitimli, entelektüel ve saygın bir Ortodoks papaz olan babasının, "Rumen kimliği"ni fazlasıyla vurgulayan ismini aldı. Her zaman özlemle andığı, mutlu bir çocukluk yaşadı. 1921'de kasabasının bağlı olduğu Sibiu'da okumaya başladı. Orta öğretimini -Rumen dili ve edebiyat dersleri hariç- ortalama bir başarıyla tamamladı. 1928'de Bükreş Üniversitesi'ne kaydolup felsefe okudu. Felsefe eğitimini, üniversiteyi ve hatta üzerine tez yazsa da hayatın trajedisini kavrayamadığını söylediği Bergson'u hiçbir zaman sevemedi; fakat burada ömür boyu dost kalacakları Eugene Ionesco ve Mircea Eliade ile tanıştı. 1933'te burslu olarak Almanya'ya gitti ve buradaki eğitimi sırasında sistematik felsefeyle olan tüm bağlarını koparıp Susan Sontag'ın deyimiyle "Kierkegaard, Nietszche ve Wittgenstein çizgisinin en seçkin ismi" olma yolunda ilk adımını attı. İlk kitabı *Umutsuzluğun Doruklarında* (Pe Culmile Disperarii) 1934'te, daha sonraları faşistlikle suçlanmasına neden olacak *Romanya'nın Dönüşümü* (Schimbarea la fata a Romaniei) ise 1936'da yayımlandı. Bir yıl lise öğretmenliği yaptığı sırada (1935-36) *Gözyaşları ve Azizler*'i (Lacrimi şi Sfinţi) yazdı ve Fransa'ya gitti. Annesi, kitap Cioran Fransa'dayken yayımlandığında, eşinin ve ailesinin saygınlığına şüphe düşebileceğinden korktu ve "Bu kitabı biz öldükten sonra yayımlamalıydın," diyerek sitem etti. Arkadaşları ise "Tanrı'dan ve azizlikten böyle söz etmek olmaz," diyerek eleştirdiler onu. Cioran, annesini "Balkanlarda bugüne kadar çıkan en dinî kitap bu," diyerek sakinleştirdi, diğer eleştirileri ise önemsemedi. Hiçbir zaman yazmayacağı bir tez karşılığında Sorbonne kütüphanesi ve yemekhanesinden yararlanmaya başladı. Paris'in ömür boyu neredeyse hiç çıkmayacağı Quartier Latin bölgesindeki öğrenci yurtlarında ve evlerde yaşamaya başladı. Bu sırada Cafe de Flore'da Sartre'ın hayranlıkla dinlendiği toplantılara katıldı, fakat hiçbir zaman konuşmadı. 1942'de ömrünün sonuna dek birlikte yaşayacağı, İngilizce öğretmeni Simone Boué ile tanıştı. Fransızca yazdığı ilk kitabı *Çürümenin Kitabı* (Précis de décomposition) 1949'da yayımlandı ve Cioran 1986'ya dek Fransızca yazmaya devam etti. Sonrasında, başta *Gözyaşları ve Azizler* olmak üzere, Rumence yazdığı ilk kitaplarını Fransızca yeniden yazdı. 17 yaşmdayken başlayan insomnia nedeniyle gecelerini uyumak yerine okuyarak ve yürüyerek geçiren Cioran, hayatının son yıllarında ise Alzheimer hastalığına yakalandı ve 1995'te hayata gözlerini yumdu.

İsmail Yerguz (d.1948), İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Orta ve yüksek öğretim kurumlarında ders verdi. Türkiye'de çıkan belli başlı büyük ansiklopedilerde çevirmen, yazar ve yönetici olarak çalıştı. Birçok gazete ve dergi için çeviriler yaptı, yazılar yazdı. Fransa Kültür Bakanlığının davetlisi olarak Fransa'da, Belçika Kültür Bakanlığının davetlisi olarak Belçika'da uluslararası düzeyde çeviri çalışmalarına katıldı. Fransa'da, Türkiye Mevsimi programı çerçevesinde genç çevirmenlerin yönlendirilmesine katkıda bulunmak amacıyla Fransa'nın Arles kentinde çalışmalar yaptı. Bugüne kadar yaklaşık 200 kitabı Türkçeye kazandıran Yerguz, çeviri çalışmalarını halen sürdürmektedir.

Gözyaşları ve Azizler / Emil Michel Cioran

Kitabın Özgün Adı
Des larmes et des saints
(Lacrimi şi Sfinţi)

© Jaguar Kitap, 2015
© Emil Michel Cioran

1. Baskı: Ağustos 2015
ISBN: 978-605-6501-99-9

Çeviren
© İsmail Yerguz

Editör
Ferhat Özkan

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
[Sertifika No: 20699]

JAGUAR KİTAP
Prof. Dr. Cemil Bilsel Cad. Sayan Han No: 8/22 Eminönü/İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

GÖZYAŞLARI VE AZİZLER

E. M. CIORAN

Çeviren
İsmail Yerguz

ÇEVİRMENİN ÖNSÖZÜ*

Benjamine Fondane, *Çestov'la Konuşmalar*'ında Çestov'un bir sözünü aktarıyor. Şöyle diyor Çestov: "Felsefe yapmanın en iyi yolu hiçbir filozofun rehberliğini kabul etmeden tek başına yürümektir, daha da iyisi kendinden söz etmektir." Fondane da şöyle diyor: "Yeni tip filozof, özel bir düşünürdür... Pisliğinin üstünde oturan Eyüp." Cioran, bu tür düşünürlerdendir. Uzun süre tanınmamış, sadece marjinaller tarafından okunmuştur.

Paradoksları ya da sürekli fikir değiştirmesi bazı okuyucularını ya eğlendirir ya sıkar ama onun gerçek okuyucuları uçurumun kenarında tuhaf bir rahatlama hisseder. Beyrut'ta bir mahzende bombardıman altında Cioran okuyan Lübnanlı kadın gibi... Cioran'ın, felaketin ortasında güç veren bir düşüncesi, rahatlatıcı bir mizahı olduğunu söylüyordu bu kadın. Ya da intihar etmek üzereyken tam zamanında Cioran'ın intihar üstüne düşüncelerini keşfeden ve ona yazmaya başlayan Japon kadın... Paylaşılan bir takıntının verdiği mutluluk, korkuyu mektup aracılığıyla sohbete dönüştürmüştür.

---

* *Gözyaşları ve Azizler*'i Fransızcaya Cioran'la birlikte çeviren Sanda Stolajan'ın Fransızca baskı için kaleme aldığı önsöz. (y.n.)

Onun yapıtlarıyla yakınlaşanların keşfettikleri şey "Cioran etkisi"dir. Cioran yazı aracılığıyla kitabi olanın ötesine sürükleme yeteneğine sahip bir yazardır. Kendisinin tanımladığı bir üslupla yaratır bu etkiyi Cioran: "Üslup yaratılmaz, insan onunla birlikte doğar. Miras kalan bir lütuftur bu. Kimilerinin organik dürtülerini hissettirebilmeleri için sahip oldukları bir ayrıcalık... Üslup yetenekten fazla bir şeydir, esas olandır." *(Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine)* Cioran kuramsal düşünceye karşı çıkarken şöyle der: "Ben hiçbir şey yaratmadım, sadece duyumlarımın sekreteri oldum." Kayıtsızlık ve ilgisizliğe doğru yarışında üstünde tepindiği eski sefaletlerini yeniden bulduğu canlılar arasında yaptığı okumalar, onu yine kendisine doğru çekmiştir. Kuşkuculuğu uyanık tabiatıyla birleşmiştir her zaman.

"Bir filozoftan geriye kalan doğası, karakteridir. Ne kadar canlı olursa o kadar rahat eder," der *Kötü Demiurgos*'ta (Le Mauvais Démiurge). Paradoks, olumsuzlama, eleştiri ustası, kendisine ait olduğu sanılan bir deyimle "boşluk övgücüsü" olarak kendisi bir paradokstur zaten: Yaşamdan kopmayan ve her zaman huyunun esiri olan bir kuşkucudur o. Bu bağımlılık ilk Rumence metinlerinde hissedilmeye başlanmıştır. Bugün bütün eserlerinin ışığında 1930'ların, uzaklarda kalmış Cioran'mdan bir şeyler okumak ilginçtir.

Bu gençlik denemeleri, Fransızca yapıtlarıyla birleştirilince ihtiyacı olan her şeyi, tümüyle Fransızcaya geçmesinden sonraki -yani 1930'ların sonundaki- Kierkegaard, Çestov, *Vaiz* ve *Eyüp*'ün* (başucu metinleridir bunlar) tutkulu bir okuyucusu Cioran'm güzergâhını aydınlatıyorlar. Böylelikle Cioran'm aldıkları, bırakmadıkları ve boşalttıkları daha açık bir şekilde görülüyor;

* *Vaiz* ve *Eyüp*, Eski Ahit'in, birçok ilahiyatçıya göre bilgeliğe en çok odaklanan iki bölümü. (y.n.)

gençliğinin "yaşlı insanı" ve Fransız diliyle tanıştıktan sonraki "yeni insan" olarak.

Yirmi üç yaşında *Umutsuzluğun Doruklarında*'yı (Pe Culmile Disperaii, 1934) yayımladığında her şeyi okumuştur Cioran ve "gevelemelerin konusu" olarak tanımlar onları: "Tanrı ve yaratılışa karşı ancak tek başına verilebilecek bir mücadeledir bu." Cioran baştan beri neredeyse ucubelik boyutuna ulaşan pervasızlığını hep kendisine yöneltmiştir: *Umutsuzluğun Doruklarında,* "kendine karşı düşünme"nin, "şiddet ve azgınlığın son noktası"dır. Kitabın ilk bölümleri çok anlamlıdır: "Artık Yaşayamamak", "Son Düşüncesi", "Gülünç ve Umutsuzluk", "Deliliğin Hissedilmesi", "Melankoli", "Coşku", "Kıyamet", "Acının Tekeli", "İroni ve Karşı İroni", "Değişmenin Sıradanlığı" vb.

Her şey vardır bu kitapta. Onarılması mümkün olmayan, çaresi olmayan, endişe, bunalım, boşluk duygusu, sessizliğe övgü... Kendi kişisel takıntıları, uykusuzlukları, gece gezintileri, tembelliği, müzik tutkusu, intihar saplantısı... 22 yaşına girdiği gün bir bölümün sonunda şunları yazmıştır: "Bu yaşımda ölüm sorununun bir uzmanı olduğumu düşünmek gibi tuhaf duygular içindeyim." *Umutsuzluğun Doruklarında* metafizik sürgün temasını işler: "Hayat bizim için bir sürgün ve boşluk da bir vatan mı yoksa?" Kırk yıl sonra *Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine*'de yeniden ele alınan temadır bu: "Hayatım boyunca gerçek yerimden uzaklaşmış olma duygusuyla yaşamış olacağım. "Metafizik sürgün" deyiminin hiçbir anlamı olmasaydı sadece benim hayatım bir anlam verecekti ona." *Umutsuzluğun Doruklarında* "lirizmi, sadece kan, içtenlik ve ateş olarak gören", "öznelliğin lirik kaynakları"m göstermek isteyen ve "rafine, biçimler ve çerçeveler içinde paslanmış uygarlıklar"dan,

koma haline varıncaya kadar havalara giren insanlardan nefret eden bir Cioran'ı anlatıyor bize. (Daha sonra *Varolma Eğilimi*'nde "oyuncular toplumu", "büyük ölüm uzmanları" olarak nitelenen Fransızlarla ilgili portresinde yeniden ele alacaktır bu düşünce ve temayı.) Çarpıcı bir denemesinde insanın içine iyice yerleşmiş bir umutsuzlukla entelektüel bir kuşkuyu karşılaştırıyor ve sonunda, psikologların septik olduklarını söylüyor. Gençliğinin lirizmini inkâr eden, ahlakçının kuşkusunu ve ironik gülümsemesini kucaklayan Cioran; takıntılarını, çılgınlıklarını, tiklerini bir kenara bırakmayacaktır.

Bedenin yıpranması, hastalık ve acı takıntıları 1934'te şu satırları yazdıracaktır ona: "Acı sorunu *syllogism* [kıyas, tasım] sorunundan çok daha önemlidir. Gözyaşının kökleri gülümsemenin köklerinden daha derindedir." Ve daha ileride "Hiçbir Şey Önemli Değildir" başlıklı bölümde yazdığı şu satırları hiç unutmayacaktır: "Ben hiç ağlamadım çünkü gözyaşlarım düşüncelere dönüştü. Ve düşünceler gözyaşları kadar acı vermez mi?" Yirmi yıl sonra iki anahtar sözcüğü yineleyecektir: *Syllogism* ve *acı*. Ve bunları 1952'de ünlü bir Fransızca başlığa taşıyacaktır: *Syllogismes de l'amertume* (Acının Syllogism'leri*).

Paris'e gittiği yıl, 1937'de yayımlanan *Gözyaşları ve Azizler* (Lacrimi şi Sfinţi), *Umutsuzluğun Doruklarında* adlı yapıtında yücelttiği "şiirle felsefe yapma" düşüncesinin damgasını taşıyordu. Burada *Çürümenin Kitabı*'nda da değineceği müzik tutkusunu buluyoruz. (Rumence şöyle yazmıştır: "Kıskandığım insanlar sadece günah çıkartan papazlar ve azizelerin yaşamöykücüleridir. Sekreterlerinden

* Cioran, *Burukluk*, çev. Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul 2011.

söz etmiyorum." Sonraları Fransızcada ise şöyle: "Bir dönem, bir azizenin sekreteri olmanın herhangi bir ölümlüye nasip olabilecek en büyük kariyer olabileceğini düşünüyordum." Fransızca ifadenin üstünde bir gülümseme gölgesinin dolaştığını belirtmekte yarar var.) Cioran'a özgü coşku, geri dönüş, lanetlemelerle dolu bu denemelerde ilginç bir varsayım öne sürüyordu yazar. "Kaynaklarını ve olası tüm yorumlarını bulmaya çalışacak olan bir gözyaşları hermeneutiği. Böyle bir hermeneutiğin amacı lanetleme coşkusunu belirleyen mekânda bize rehberlik etmektir." Her yazarda derin ve esinleyici bir takıntıya denk düşen bir anahtar imge vardır. Cioran'ın yapıtındaki gözyaşlarının ve uzantıları ağlamaların karşılığı budur. Bu ilginç büyü onu bu döneme ve "gençliğini büyülemiş olan şeyler"e (öncelikle Nietzsche akla gelir bu bağlamda) bağlayan hiçbir şey olmadığında bile peşini bırakmaz. Daha sonra "çöküşler uzmanı" olduğunda şiddetli metafizik nostaljilerini koruyacaktır ve gözyaşları imgesi, hiç eksik olmayan bir hatırlatma gibi bilincin yüzeyine çıkan bir düşüncenin dönemecinde gösterecektir kendisini. Lirik gençliğinin yan anlamlarından kurtuldukça gözyaşları billurlaşacaktır. *Gözyaşları ve Azizler*'de azizeleri ve "aşkın [transcendent] bir şehvet olan mistikleri" bu kadar çok sevmekten pişman olacağı, utanacağı günü kestirir. Azizelerden, coşkularından kopacaktır ama lirizme veda onda takıntı haline gelmiş imge ve düşünceyi silemeyecektir. "Sizden eylem, kanıt, iş isteniyor ve siz dönüşüme uğramış ağlamalardan başka bir şey veremiyorsunuz." (*Kötü Demiurgos*) "Dünyevi kaderimiz bizi bu iç karartıcı maddeye, taş kesmiş gözyaşına bağladı. Zamandan doğan ağlamalarımız ona çarpıp kırılıyorlar. Çok eski olan bu gözyaşı Tanrı'nın ilk ürpertisinden damlamıştır." (*Çürümenin Kitabı*) "İste-

diğimiz zaman yerlerde yuvarlanabilmeli ve istediğimiz zaman ağlayabilmeliyiz ama gözyaşlarını unuttuk. Günde en azından on beş dakika uluma yeteneğine sahip olmalıydık. Asgari bir dengeyi bulabilirsek bağırmaya başlayalım. Yaşamın derinliklerinden gelen öfke yardımcı olacaktır bu konuda zaten." (*Çürümenin Kitabı*) "Bir veda sistemi olan müzik; hareket noktası atomlar değil, gözyaşları olan bir fiziği hatırlatır." (*Acının Syllogism'leri*) "Her şeyi anlamış olduğumuzun işareti: Bir nedeni olmadan ağlamak." (*Kötü Demiurgos*) "Yalan, gözyaşlarının kaynağı! Dehanın ikiyüzlülüğünün ve sanatın gizemi budur." (*Çürümenin Kitabı*)

Rumen Cioran -yirmi altı yaşında *Gözyaşları ve Azizler*'de "Tanrı'yı ondan nefret etmeden sevmek mümkün değildir! Elinde bir hançerle 'mutlak'ın heyecanını duymayan biri bilincin metafizik terörünün ne anlama geldiğini bilemez," diyen- ve *Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine*'de "Şiddet ve gözlerimin açılması arasında kendimi bir terörist gibi görüyorum. Saldırı düzenlemek amacıyla sokağa çıkan ve yolda *Vaiz* ya da Epiktetos'u okumak için duran bir terörist," diyen Cioran arasında bir üslup benzerliği ve sürekliliği vardır. Evet septik olarak, "bir felakete susamış, reddiyecidir", "kendisini reddeden bir mistiktir", az çok iyileşmiş ama öncelikle *Gözyaşları ve Azizler*'de anlatıldığı gibi vebalı *bir* mistiktir: "Eyüp, kozmik feryatlar ve salkımsöğütler... Doğanın ve ruhun açık yaraları... Ve insan kalbi: Tanrı'nın açık yarası." Daha sonra *Acının Syllogism'leri*'nde fikir belirginleşir ve imge Fransızcada daha bir toparlanır: "Her düşünür, kariyerinin başlangıç döneminde kendisine rağmen tercihini diyalektikten ya da salkımsöğütten yana kullanır." Dorukların fethinden vazgeçen Cioran Fransızcadaki açık ve parlak ifadenin gösterdiği gibi insafsız bilinçten yana olmuş,

"mutlak"ı ve salkımsöğütleri dışlamış ama kendi tabiatından ve takıntılarından kesinlikle vazgeçmemiş; kendisinin, sürekli kendi ruhsal durumuna dönerek tipik bir mizah, öfke ve boyun eğme karışımıyla gizlediği uçurumlarının ve saplantılarının çevresinde dolaşmıştır. "Türedi bir nevrozlu, cüzzam peşindeki bir Eyüp, pespaye bir Buda, tembel ve yolunu şaşırmış bir İskit'ten başka bir şey değilsem, benim suçum mu bu?" Kendisiyle alay ederken söylediklerine bakalım: "çölde yaşayan, dikiş tutturamamış biri", "sütunun tepesinde yaşamak isteyen ama sütunu olmayan bir münzevi", "alaycı, soğuk bir bilge", "metafiziğe çok az bulaşmış bir mezarcı", "ilahi bir yargı sonucu melankolik olmuş biri", "ölü doğmuş bir uyanık", "nesnellik kaygısı içindeki bir çılgın", "metafor olarak öfkeli biri" vb.

Cioran aylaklığın ("aylaklığın kural olduğu yerlerde dolaşınca"), yolda ortaya çıkmış kaderciliğin ("kader düşüncesini o kadar şımarttım ki") sıkıntı ve bunalımın büyülemiş olduğu, gerçek ya da hayalî, fakat şöyle biraz tanıdık gelen bir yabancı kılığında gözükmekten hoşlanır. "Kabilesinden mirasa konmuş... Yanılsamaya uyum sağlayamayan biri...", dikiş tutturamayanlara ilgi duyan "bunalımlı ve melankolik biri" gibi... (Bkz. *Çürümenin Tarihi*'nde "Dikiş Tutturamamış Birinin Portresi") Yozlaşmışlara ilgi duyan biri gibi... Yozlaşmış, başarılı olamamış, çökmüş, duyulmamış, adlandırılamayan, adsız gibi sıfatları, "gündelik şaşkınlıklarımız" türünden deyimleri çok sık kullanır Cioran. Bir sanatçının paletindeki koyu ve çok çarpıcı renkler gibi... Cioran'ın sürekli kendi olumsuzluklarına yönelttiği, evirip çevirdiği, ezdiği *sarkasm*'ı ince bir alay saklar. Rumencede *zeflemea* denen Balkan-Latin alaycılığıdır bu. "Öfkeleri ve boyun eğmeleri" polemik ve vazgeçme konusundaki düşüncelerinin

yansımalarıdır; Mircea Vulcanescu polemik ve vazgeçme kavramlarını "Yaşamın Rumen Boyutu" (1944) adlı ünlü denemesinde Rumen düşüncesinin temelleri olarak göstermiştir. Bu arada şunu da belirtelim ki Vulcanescu bu denemeyi dostu E. M. Cioran'a ithaf etmiştir. Şöyle der Vulcanescu: "Rumen düşüncesi rakibe (insan, tarih, kelimeler) şiddetle saldırdıktan ve onu yok ettikten sonra kendisine özgü bir kaderciliğe meylederek boyun eğer." "Kaderin anlamını, feryadın tadını bulmak, cenaze törenlerinde salkımsöğütleri canlandırmak gerekir." (Cioran) "Sadece ilahiyle, küfürle, epilepsiyle ilgilenmek!" (Cioran) Bunları okuyunca üslubun parıltısının ve bilinçli el kol hareketlerinin arkasında gizli bir ses, alaya dönüşmüş, uzaklardan gelen ve Fransızca aracılığıyla tuhaf bir tat veren ve okşama duyguları uyandıran bir yakınma duyduğumuza inanmak istiyoruz. Şarka özgü ağlama formülasyonlarının kuru Fransız düşüncesiyle bir araya geldiği cümleler yazmıştır: "Arzularımın cenaze törenlerine bulaşmaktan yorgun düştüm" gibi bir ifade, Cioran'm sesinin ya da üslubunun saf halidir. Daha sonra kısalığı ve özlüğüyle öne çıkan aforizması bu *sürekli* feryadın yansımasını susturur ama kesinlikle yok etmez. "Özümüze ve zevklerimize daha uygun olan felakete oynayalım." (*Ecartèlement,* 1979) kuru ve kısa üslubuyla tavır ve tutumunun özünü açıklayan bir Fransız ahlakçısıdır burada Cioran.

Cioran "Uzaktaki Bir Dosta Mektup"ta (*Tarih ve Ütopya*) kendisini kesinlikle başka yerlerden gelmiş biri gibi tanımlar: "Damarlarımda Asya'nın kımıldadığını hissediyorum... Uygar insanların arasında davetsiz misafir, mağara adamı, düşkünlük ve güçsüzlük tutkunu, yıkıcı dualara dalmış, bir dünya görüşünden değil bedenin sarsılmalarından ve titremelerinden ve kanın karanlıklarından gelen bir paniğe yem

olmuş biri gibi görüyorum kendimi." Daha sonra kökenlerini hem açıklamış hem inkâr etmiştir: "Okuma yazma bilmeyenlerle temas ettiğimde bir gerçeklik duygusu hissettim, bu duygu bedenimi titretti; Karpatlardaki çobanlar Almanya'daki profesörlerden ya da Paris'teki muziplerden çok daha fazla etkiledi beni." Ya da şu: "Cenazelerde feryatların yükseldiği bir yerden geliyorsanız kendinize nasıl hâkim olabilirsiniz, kendinize nasıl sahip olabilirsiniz?"

Cioran'ın belirgin özelliklerinden biri de şudur: Kendisiyle edebî yaratım arasına gerekli mesafeyi koymayı bilmiş, Rumence denemelerindeki "organik düşünür" anlayışından bir şeyleri hem korumuş hem de Fransızcaya geçirmiştir. "Düşünme zevki için düşünen soyut insanın karşısında organik insan, bilim ve sanatın ötesinde yer alan yaşamsal bir dengesizliğin etkilediği düşünür vardır. Ben kan ve beden kokusu olan düşünceleri severim. İnsanlar yüzeysel ve akılla ilgili uğraşların modasının geçtiğini ve acı sorununun *syllogism* sorunundan, bir umutsuzluk çığlığının ince bir gözlemden çok daha esinleyici olduğunu anlamadılar mı? Niçin canlı gerçeklerin özel değerini kabul etmek istemiyoruz?" (*Umutsuzluğun Doruklarında*)

Fransızcada Cioran; zenginliğine, şiddetine ve aşırılıklarına sinen engelleme ve denetim etkisiyle her ne ise, odur. İlginçtir, Rumence kitaplarında kullandığı dil savaş öncesi genç bir Balkan entelektüelinin savruk dilidir. Cioran'ın Batı versiyonu üslubunun biçimi, formülasyonları, sırrı "Ahlakçılar okulunda bilgeleşmiş Eyüp"e bir Fransız bağışıdır.

Sanda Stolajan

GÖZYAŞLARI VE AZİZLER, 1986

E. M. CIORAN

Okuyucunun dikkatine

Lacrimi şi Sfinţi*nin* (Gözyaşları ve Azizler) *Fransızca versiyonunda, yazarın önerisiyle önemli kısaltmalar ve değişiklikler yapılmıştır**.

Sanda Stolajan

* Kitabın -burada bahsedilen- 1937 tarihli Rumence ilk baskısından yapılan bir seçki bu kitabın sonunda yer almaktadır. (y.n.)

Bizim azizlerle yakınlaşmamızı sağlayan bilgi değil, derinliklerimizde uyuyan gözyaşlarının uyanmasıdır. Ancak o zaman ve onlar aracılığıyla bilgiye ulaşabiliriz ve nasıl aziz olunabileceği, bir insan olduktan sonra anlaşılır.

•

... Dünya kendisini delilik içinde yaratıyor, bunun dışında her şey hayal. İsa'yı gören Azize Teresa* koşarak odasından çıkmış ve kendisinden geçerek manastırın ortasında dans etmeye başlamış, sonra davul çalarak diğer kardeşlerini de çağırmış mutluluğunu paylaşmaları için... İnsanın böyle birine yakınlık hissetmemesi mümkün mü?

Azize Teresa altı yaşında, din kurbanlarının yaşamlarını okurken "Ölümsüzlük! Ölümsüzlük!" diye bağırıyormuş. Ve Mağripliler arasında Hıristiyanlığı yaymaya karar vermiş, ne var ki gerçekleştirememiş bu dileğini. Fakat bu tutkusu daha da güçlenmiş ve ruhundaki ateş hiç sönmemiş; çünkü hâlâ ısıtıyor bu ateş bizi.

•

Bir azizenin günah olan öpücüğüne karşılık, Tanrı'nın bir lütfu olarak kabul ederim vebayı.

---

* Thérèse de Lisieux (1873-1897)

•

Bir gün azizlerin gözyaşlarında parlayabilecek kadar saf ve temiz olacak mıyım?

•

Birçok azizin aynı çağda yaşadıklarını düşünmek tuhaf... Onlarla buluşmayı düşünmeye çalışıyorum, ama böyle bir canlılık ve hayal gücü yok bende. Avilalı Azize Teresa, elli iki yaşında, ünlü ve herkesin kendisine hayran olduğu bir dönemde Medina del Campo'da, yine o dönemde yirmi beş yaşında olan, kimsenin tanımadığı ve tutkulu bir insan olan Aziz Juan de la Cruz'la buluştu! İspanyol mistizmi, insanlık tarihinin tanrısal bir dönemidir.

Azizlerin konuşmalarını kim kaleme alabilirdi? Masumiyet damgası yemiş bir Shakespeare ya da semavi Sibirya'ya sürülmüş bir Dostoyevski. Hayatım boyunca azizlere yakın yerlerde dolaşacağım.

İnsanların, iç çekişlerini kendi boşluğuna gömüp onlara kucak açan bir Tanrı'ya istedikleri zaman başvurabildikleri bir dönem yaşanmıştır. Bugün acılarımızı, sıkıntılarımızı anlatabileceğimiz biri olmadığı için teselli bulamıyoruz. Bu dünyanın bir zamanlar Tanrı'*da* olmuş olduğundan nasıl şüphe edilebilir? Tarih insanların bir yüce varlığın titreyen hiçliğine doğru yöneldiklerini hissettikleri bir geçmiş ile dünyada hiçbir şeyin ilahi bir soluğun dışında kalamadığı bir bugün arasında bölünmüş durumda.

•

Müzik, Tanrı karşısında cesaret verdi bana. Beni Doğulu mistiklerden uzaklaştıran budur.

•

Mahşer gününde yalnızca gözyaşları dikkate alınacaktır.

•

Gözler hiçbir şey görmez. *Yüreğiyle* gördüğünü söyleyen Katerina Emmerich haklıdır! Azizler gibi gören yüreğin, bize göre çok daha uzakları görmemesi mümkün müdür? Gözün görebileceği alan sınırlıdır, göz her zaman dışarıdan görür. Ama dünya, yüreğin içinde olduğu için bilgiye ulaşabilme konusunda tek yöntemdir içebakış. Yüreğin görsel alanı? Dünya, artı Tanrı, artı hiçlik. Yani *her şey.*

•

Müzik ve kütüphanelerle kurulan ilişki azizlerle de kurulabilir. Cinsellikten arınarak içgüdülerimizi başka bir dünyanın hizmetine veririz. Azizliğe direndiğimiz ölçüde içgüdülerimizin sağlıklı olduklarını kanıtlarız.

•

Gökyüzü krallığı yaşamsallığımızm boşluklarını yavaş yavaş ele geçiriyor. Göksel emperyalizmin hedefi yaşamsallığın sıfırlanmasıdır.

Yaşam, doğal yönünü kaybettiğinde başka bir yön arar kendisine. Göğün mavisinin uzun süre en yüce aylaklık *yeri* olması böyle açıklanabilir.

Bir de şu var: İnsanın mekânda dayanacak bir yeri olmadan yaşayabilmesi imkânsızdır; bu tür bir destek olan müzik kesinlikle kabul etmez böyle bir destek olma işlevini.

Öte yandan müzik, eşsiz bir teselli sanatı olarak öteki bütün sanatlara göre çok daha fazla yara açar içimizde. Müzik

zevklerin mezarıdır, bizi gömen bir mutluluktur. "Gözyaşları ile müzik arasında bir ayrım yapamıyorum." (Nietzsche)

Bunu bir anda sezemeyen biri, hiçbir zaman müziğin mahremiyetinde yaşamamıştır. Her gerçek müzik, cennet düşüncesinin verdiği düş kırıklığından doğduğu için, ağlamalardan çıkmıştır.

•

XVIII. yüzyıl başma kadar "mükemmellik kitapları"ndan geçilmiyordu. Azizlikte yarı yolda kalanlar, bunları yazarak avutuyorlardı kendilerini; öyle ki yüzyıllar boyunca mükemmellik, başarılı olamamış azizlerin saplantısı oldu. Ötekiler, azizliği başaranlar, zaten sahip olmuş oldukları için ilgilenmiyorlardı bunlarla artık.

Daha yakınımızda olduğunda büyük bir kuşkuyla ve açık bir küçümsemeyle bakarız mükemmelliğe. Modern insan trajediyi tercih ederken kaçınılmaz biçimde cennete dair pişmanlığını aşmak ve mükemmellik arzusundan vazgeçmek zorundaydı.

Teröre ve Hıristiyanlığın zevklerine teslim olan başka devirler, gurur duydukları azizler yaratmıştır. Bugün, bizim yapabildiğimiz sadece *değerlendirmektir* onları. Onları sevdiğimizi sanmak, onlara bizi belirli bir süre için yakınlaştıran bir zaaftan başka bir şey değildir.

•

Bir hayat, ölüm duygusuyla başladığında geçip giden zaman sonunda doğuma ve yaşamın evrelerinin yeniden fethine doğru bir geriye gidişe benzer. Ölmek, yaşamak, acı çekmek ve doğmak tersine çevrilmiş bu evrimin anları olur. Ya da acaba ölümün yıkıntılarından başka bir yaşam mı

doğar? Böylelikle ölümün arkasından bir sevme, acı çekme ve yeniden doğma ihtiyacı ortaya çıkar. Başka bir yaşamın var olabilmesi için önce ölmen gerekir. Dönüşümlerin çok ender olmalarının nedeni anlaşılıyor.

•

Her şey bir yana, azizlik takıntısından vazgeçebilirdik. Herkes işine bakabilir, eksikliklerine keyifle sahip çıkabilirdi. Azizlerle düşüp kalkmak hiçbir doğurganlığı olmayan bir sıkıntı çıkarır ortaya, azizler topluluğu bir zehirdir ve bizim yalnızlıklarımız arttıkça daha tehlikeli olur bu zehir. Çektiğimiz acıların bizi bir yere götürdüğünü söyleyerek yoldan çıkarmadılar mı bizi bu acılar? Bizi hiçbir yere götürmeyen acılara alışmıştık, acılarımızın boşluğu büyülemişti bizi, kendi yaralarımıza bakarken mutluyduk.

•

Ölüm, yaşamı tutkuyla sevmiş olanlar için anlamlıdır ancak. Bırakacak, terk edecek hiçbir şeye sahip olmadan ölmek! İlgisizlik, kayıtsızlık yaşamın ve ölümün inkâr edilmesidir. Ölüm korkusunu yenmeyi başaran kişi, bu korkunun başka bir adı olan "yaşam" karşısında da zafer kazanmıştır.

Serseriler yataklarında can vermedikleri için, onların ölmedikleri söylenebilir. Canlının ölümü sızdırdığı uzun hazırlık döneminde ancak yatay durumda kalınır. Hiçbir yere bağlı değilseniz son anlarda pişmanlık duyacağınız bir şey olabilir mi? Serseriler kendilerini işkenceyle komaya sokan pişmanlıklar hissetmemek için mi *tercih etmişlerdir* yaşam biçimlerini? Yaşamda ve ölümde başıboş dolaşan serseriler.

•

Handel, *Mesih*'ini bestelediği sırada sürekli gökyüzünde hissetmiş kendisini. Kendi ifadesiyle, ancak eserini tamamladıktan sonra inmiş yeryüzüne. Bununla birlikte Bach'la mukayese edildiğinde Handel *buradadır*. Birinde ilahi olan, diğerinde *heroik*'tir. *Dünyevi yoğunluk*, tipik özelliğidir Handel'in: Dışarının dönüşümü.

Bach bir Grünewald'ın dramatik vizyonunu bir Holbein'ın içselliğine bağlar; Handel, Dürer'in ağırlığını ve çizgiselliğini Hans Baldung-Grien'in çok keskin sezgileriyle birleştirir.

•

Azizlerle ilgili kesin bir fikir edinmek mümkün değildir. Azizler, bağlanmanın doğru olmadığı ama reddetmenin de uygun düşmediği bir "mutlak"ı temsil ederler. Her tavır mahkûm eder bizi. Azizlerin tarafını tuttuğumuzda hayatımız biter; onlara karşı olduğumuzda mutlak duygusundan uzaklaşırız. Her şeye rağmen, onlar olmasaydı daha özgür olurduk! Çok az kuşku olurdu! Onları yolumuza çıkaran kimdir, nedir? Acıyı unutmak istemek boş bir çabadır.

•

Org, Tanrı'nın içindeki ürpertiyi yansıtır. Onun titreyişlerini paylaşarak kendimizi tanrısallaştırırız, *Onda* kendimizden geçeriz.

•

Eyüp, kozmik feryatlar ve salkımsöğütler... Doğanın ve ruhun açık yaraları... Ve insan kalbi: Tanrı'nın açık yarası.

•

Her türlü kendinden geçme cinselliği saf dışı eder. Varlıkların vasatlığı dışında hiçbir anlamı yoktur cinselliğin. Ama varlıkların kendilerinin dışına çıkmaktan başka çareleri olmadığı için cinsellik onları geçici olarak kurtarır. Söz konusu eylem, ilk anlamını aşar: Cinsellik fizyolojik düzlemde gökyüzüne açılan tek kapı olduğundan hayvanlığa karşı kazanılmış bir zaferdir.

•

Kırbaç altında inleyerek taş blokları taşımak ama bunların ölümsüzleştiklerini görmek ve zamanın yok olmasıyla piramitlerin çevresinde boşluğun doğduğunu hissetmek! Son köle, herhangi bir Batılı filozoftan daha yakındı ölümsüzlüğe! Mısırlılar güneş ve ölüm karşısında kendilerinden geçerek yaşıyorlardı. Bizim için gökyüzü bir mezar taşı oldu! Modern dünya geçiciliklerin peşine takıldı.

•

Dilimde Tanrı'dan başka bir şeyin olmadığı bir gün gelecek mi? İnsanların ve azizlerin bile *adları* yok. Sadece Tanrı'nın bir adı var. Ama bütün öteki umutsuzlukların bittiği yerde başlayan bir umutsuzluk olması dışında ne biliyoruz hakkında?

•

Beni müzikten sadece cennet ya da deniz uzaklaştırabilir.

•

Ruhun üzerine bir manastır gölgesi düşürür keder. Azizleri işte o zaman anlamaya başlarız. Kederimizin en öldürücü noktasına kadar bize eşlik etmek istemeleri boş

bir çabadır, başaramazlar. Ve sonuçta yarı yolda, acıların ve pişmanlıkların ortasında terk ederler bizi.

•

Hastalıklar gökyüzüyle yeryüzünü birbirlerine yakınlaştırdı. Hastalıklar olmasa onların birbirlerinden haberleri olmayacaktı. Teselli ihtiyacı hastalığı aştı ve gökyüzüyle yeryüzünün kesiştiği noktada azizliği doğurdu. Ölümlerini stilize etmiş insanlar vardır. Bu insanlar için ölmek bir *biçim* meselesidir. Ama ölüm bir terör konusudur. Onu bertaraf etmeden şık bir şekilde ölünemez.

•

Ne zaman Tolstoy'un ölüm karşısında dehşete düşmesi aklıma gelse, fillerin öleceklerini hissetmelerini anlamaya başlıyorum.

•

Her acının sınırı daha büyük bir acıdır.

•

İnsanların ölümle barışık olmalarının tek nedeni ölümün verdiği *korku*dan kurtulmaktır ama bu korku olmadığında ölümün de hiçbir önemi yoktur artık. Çünkü ölüm kendisindedir ve kendisi aracılığıyla vardır. Ölümle *uzlaşmak*tan doğan bilgelik, ölüm karşısında olası en yüzeysel tavırdır. Montaigne'e de bulaşmıştır bu tavır, aksi takdirde kaçınılmaz olanı kabul etmekle övünmesini anlamak mümkün değildir.

Korkuyu yenen kendisini ölümsüz sanabilir; korkuyu tanımayan ölümsüzdür. Varlıkların cennette de kaybolmaları mümkündür ama ölüm korkusunu tanımadıklarından hiçbir zaman ölmezler. Korku, her an ölmektir.

•

Sözgelimi Rilke için nesnel, dışarıdan gelen bir ölümün hiçbir anlamı yoktur. Novalis için de... Ama her şey bir yana, sadece bir kez ölmemiş bir şair var mıdır?

•

Umutsuzluğun Antaios'u* gibiyim. Benim umutsuzluğum dünyayla her temas edişimde artıyor. Ah! Kendi başıma ölebilmem için Tanrı'nın bağrında uyuyabilseydim!

Tek gerçek unutuş: Tanrı katında uyuma.

Tanrı, yüreğin bir yanılgısından başka bir şey olmasın! Dünyanın aklın yanılgısından başka bir şey olmaması gibi!

•

Tanrı'ya sadece yalnızlığın işkence eden monoloğundan kurtulmak için inanılır. Başka kime yönelebiliriz? Gördüğümüz kadarıyla diyaloğu kabul ediyor genellikle ve onu çöküşlerimizin tiyatrovari bahanesi olarak seçmiş olduğumuz için kızmıyor bize.

•

Mutlak'm sadece vazgeçmede olduğunu anladığım gün görünüşlere bağlandım.

•

Ortaçağ ölümsüzlüğün içini boşalttığı için, geçici şeyleri sevme hakkı verir bize.

---

* Ülkesinden geçen yolcuları kendisiyle güreşe zorlayan ve annesi olan Toprak'ın (Gaia) üstüne her düştüğünde yeniden doğrulup kalktığı için yenilmez kabul edilen dev. (y.n.)

•

Hıristiyanlık tümüyle bir gözyaşları krizidir ve ondan bize kalan sadece acıdır.

Ortaçağın sonuna doğru "Ölme Sanatı" başlıklı yazılardan geçilmiyordu ve olağanüstü ilgi görüyordu bunlar. Böyle bir konunun bugün herhangi bir insanı ilgilendirmesi mümkün mü?

Artık kimse ölümünü düşünmüyor, kimse kafa yormuyor ölümü hakkında, bizi alıp götürdüğünde bile onunla meşgul değiliz.

Eskiler ölmeyi biliyordu. Ölümü küçümsemek bilgeliklerinin hiç değişmeyen idealiydi. Bizim için ise ölüm ürkütücü bir *sürpriz.*

Ortaçağ ölüm duygusunu çok yoğun bir şekilde tanımıştır. Ama onu son derece sanatkârane bir biçimde varlığın mahrem dokusu içine dâhil etmeyi de başarmıştır. Ölüm karşısında kimse hile hurda yapmak istememiştir. Biz ise, ölüm bize hile hurda yapmadan ölmek istiyoruz.

•

Bilinç, özgürlük ve tembellik anları sayesinde ortaya çıkmıştır. Uzanıp gözlerini gökyüzüne ya da sabit bir noktaya diktiğinde seninle dünya arasında bir boşluk oluşur ve bu boşluk olmadan bilinç mümkün değildir. Yatay hareketsizlik, derin düşüncenin gerekli koşuludur. Bu konumda insanın pek keyifli şeyler düşünemeyeceği doğrudur. Ama derin düşüncelere dalmak paylaşmama durumudur ve bu özelliğiyle *hoşgörüsüzlük*, varlığın reddedilmesidir.

•

Tanrı bizim bütün aşağılık komplekslerimizi kullanmış, onlardan yararlanmıştır; öncelikle de bizim tanrılara inanmamızı engelleyen kompleksten.

•

Dünyayı yiyip bitirdiğimizde ve bu başarımızla baş başa kaldığımızda, hiçbir şeyin rakibi olmayan Tanrı son bir kışkırtma olarak çıkar ortaya.

•

İnsan türünün Hıristiyanlığın derinliklerine yozlaşmadan direnmiş olması, metafizik eğiliminin tek kanıtı gibi geliyor bana. Ama bugün insan ölümün estirdiği teröre katlanamıyor artık. Hıristiyanlık, onun bunalımlarını meşrulaştırdı ve baskı altına aldı. Öte dünya tarafından çıkarılan bu kadar çok yangını, birkaç bin yıllık bir yumuşama söndürebilir ancak.

•

Rönesans'la birlikte boyun eğme düşüşe geçer. Modern insanın trajik yükselişi de başlar böylece. Eskiler kaderlerine razıydı. Hiçbir modern insan böyle bir tavize yanaşmadı. Kaderin hor görülmesi bize de yabancıdır. Çünkü kaderi acı veren bir tutkuyla sevemeyecek kadar bilge değiliz.

•

Âdem'in günahı cennetin tek tarihsel olayıdır.

•

Azizlikle meşgul olmak; hastalığa karşı hastalıkla mücadele etmek. Hiçbir zaman kaybolmayacağım kadar müzik

var mı içimde? Öyle *adagio*'lar var ki bunlardan sonra çürümek söz konusu olamaz.

•

Bende ölümsüzlük duygusu uyandıran sadece sesli kendinden geçmelerdir. Bazı günler zamanın dışındadır ve böyle günlerde insan hangi ufuk ötesinden geldiğini bilemediği belirsiz anılara yem olur.

•

Şarap insanların Tanrı'ya yaklaşmaları için ilahiyattan daha fazla çaba harcamıştır. Kederli sarhoşlar -ama başka türlü bir sarhoşluk mümkün müdür?- çileci münzevileri saf dışı bırakmıştır nicedir.

•

Bir an gelir, insan her şeyi Tanrı'ya bağlar. Ama yine bir an gelir, insan onun artık var olmadığı düşüncesinden korkmaya başlar. Bu son ilkenin geçiciliği -kendi içinde saçma ama bilinçte her zaman var olan- tuhaf bir endişe verir size. Sakın Tanrı geçip giden bir tutku, zihnin yarattığı bir *moda* olmasın!

•

Kimileri hâlâ yaşamın bir anlamı olup olmadığını soruyor. Bu aslında yaşamın *katlanılabilir* olup olmadığını sormaktır. Burada problemler bitiyor ve çözümler başlıyor.

•

Tanrı'yı düşünmenin yararı, bu konuda her şeyi söyleyebilmektir. Fikirler arasında ne kadar az bağlantı kurulursa, gerçeğe yaklaşma şansı o kadar artar. Sonuçta Tanrı mantığın gezintilerinden yararlanır.

•

Shakespeare ve Dostoyevski sizin içinize bir aziz ya da cani olamayışın pişmanlığını yerleştirdi. İki farklı öz yıkım tavrı...

•

Azizler niçin bu kadar güzel yazıyorlar? Bunun nedeni sadece esinlenmeleri midir? Ne zaman Tanrı'yı *anlatsalar* bir üslupları oluyor. Onun fısıldamalarını dinlerken yazmaları kolay. İnsanın başarabileceğinin ötesinde bir sadelik görülüyor yapıtlarında, ama yazdıklarında bu dünya olmadığı için yazar diyemezler kendilerine. Yazar olarak tanınmıyor onlar, çünkü insan onlarda kendisini bulamıyor.

•

Müzik tümüyle içimizde bizim: Hatıraların derinliklerinde yatıyor. Müzik olan her şey hatırlamadır. Henüz bir *adımız* yokken her şeyi dinlemiş olmalıyız.

•

Her şey daha önce var olmuştur. Hayat, özü olmayan bir dalgalanma gibi geliyor bana. Olaylar hiçbir zaman tekrarlanmaz; ama bize geç ulaşan yankılarını uzattığımız eski bir dünyanın yansımalarını yaşıyoruz sanki. Hafıza sadece zamana karşı bir argüman değildir, aynı zamanda bize geçmişin *olası* dünyalarını ve bu dünyaların cennetle taçlanmalarını göstererek *bu dünya*ya doğru da gider.

Hafızayla geriye gitmek bizi bir metafizikçi, kökenlere kavuşmak ise bizi bir aziz yapar.

•

Kalbin kuruluğu azizler acılarını anlattıklarında sürekli gündeme gelen bir deyimdir. Azizler o zaman Tanrı lütfunu bir rahatlama olarak görmek isterler ve sevgiyi istemek bir takıntı haline gelir. Ama kalplerinin kuru olmasının nedeni sadece sevgisizlik midir? İçlerindeki çölü bu eksikliğe atfederlerse yanılırlar. Kendinden geçmenin, esrikliğin titreten anlarının bedelinin çoraklık olduğunu bilselerdi Tanrı karşısında nasıl zayıf ve çaresiz olurlardı, onunla karşı karşıya gelmekten nasıl kaçarlardı! Esrimenin çevresinde yıkıntılardan başka bir şey göremiyorum; çünkü *onda* olduğumuz süre içinde kendi dışımızda bulunuruz ve varlığımız çok eski bir anının yıkıntısından başka bir şey değildir.

•

Nietzsche'nin en büyük erdemi azizliğe karşı kendisini *zamanında* savunmayı bilmiş olmasıdır. Doğal eğilimlerini serbest bıraksaydı ne olurdu hali? Azizlerin bütün çılgınlıklarıyla birlikte bir Pascal.

•

Felsefeye *inanmak* sağlıklı olmanın işaretidir. Sağlıklı olmayan, *düşünmeye* başlamaktır.

•

Kibrimizin olmaması ölüme zarar verir. Ölümün bizi sessiz sakin ve boyun eğmiş halde bulması için gözlerimizi kapatmayı -bakışlarımızı *kaçırmamızı*- öğreten büyük olasılıkla Hıristiyanlık olmuştur. İki bin yıllık eğitim, akıllı ve düzenli bir ölüme alıştırmıştır bizi. *Aşağıya doğru* ölüyoruz, göz kapaklarımızın gölgesinde sönüyoruz, oysa kaslarımız gergin bir haldeyken ölmemiz gerekir. İşaret bekleyen bir koşucu gibi,

başımız arkaya doğru eğilmiş, mekâna meydan okumaya ve ölümü gücünün kibri ve yanılsaması içinde yenmeye hazır durumda ölmeliyiz! Çoğu zaman saygısız ve münasebetsiz bir ölüm düşlüyorum; boyutlarla suç ortaklığı içinde...

•

Gerçek anlamda bir hatırlamayı, her şeyi unutarak başarabiliriz ancak. Zayıf bir bellek zaman öncesi bir dünyayı bize ifşa eder. Adım adım belleğimizi boşaltarak kendimizi zamandan koparırız. Bu yüzden uykusuz gecelerde çok eski korkularımızı, hatırlamadığımız dünyaları tekrar yaşarız, sanki bir hatıra bizi yakalamış gibi. Böyle geceler, mevcut belleğimizi (yani tarihimizi) yok etmek yerine, zamanda geriye giden kıvrımlı yollara düşürür bizi. Uykusuzluk, köklere çekiliş ve bireyselliğin başlangıcıdır. Zamanı optik bir yanılsama haline gelene dek inceltir, bizi ondan çekip alır ve son hatıralara sürükler, yani ilk olanlara. Uykusuzluğun ezgili dağılışı eşliğinde geçmişimizi tüketiriz. Ve böylece tüm zamanla birlikte ölüp gitmişiz gibi görünürüz.

•

Zaman hafızamızdan silindikçe mistik olana daha fazla yaklaşırız. Hafıza ne kadar diri ve sağlıklı olursa görünüşlere, doğrudan olan şeylere o kadar iyi katılır. Arkeolojisi, karşılığı *bu dünya* olan bir başka dünyayla ilgili belgeleri gösterir bize.

•

Yalnızlıklar ve yalnızlıklar içinde işkencelerle geçen gecelerimi düşündüğümde çekip gitmek, bildiğim yerleri terk etmek istiyorum. Ama nereye gideceğim? Bizim dışımızda ruhun uçurumlarından kesinlikle farksız uçurumlar var.

•

Başka hayatlar yaşamak zorunda kaldım. Öyle olmasaydı bu kadar korkar mıydım? Daha önceki yaşamlar korkunun tek doğrulamasıdır. *Ruhu* biraz olsun anlayanlar sadece Doğululardır. Bizden önce geldiler ve bizden sonra da yaşayacaklar. Bizler, modernler; sürekli ve uzak yerlere seyahat etmekten neden vazgeçtik? Sonsuz bir geleceğin sonuçlarına tek bir yaşamda *katlanıyoruz.*

•

Bir aziz Aristoteles'e göre cahil biridir. Öyleyse niçin bir azizden öğrenecek daha çok şey olacağını düşünüyoruz? Felsefede *cevap yoktur.* Felsefenin karşısında azizlik *sahih bilim*dir. Çünkü filozofların dinleme cesaretini bile gösteremedikleri sorulara pozitif ve kesin cevaplar verir. Azizliğin *yöntemi* acıdır ve amacı Tanrı'dır. İşlevsel olmadığı için insanlar onu fantastiğin alanına atmışlardır ve hayranlıklarını uzaktan gösterirler ona. Azizliği hor görmek için felsefeyi yanlarından ayırmazlar. Ölümlüler bu noktada akıllıdırlar. Çünkü felsefede canlı olan her şey dinden alınmış şeylere indirgenir.

Filozofların kanları *soğuktur.* Sıcaklık sadece Tanrı'nın yakınlarındadır. İçinde taşıdığı bütün soğukluklarıyla azizlere ihtiyacı vardır bizim doğamızın.

•

Felsefi mirastan vazgeçmek kadar kolay bir şey yoktur, çünkü felsefenin köklerinin sınırı bizim belirsizliklerimizdir; oysa azizliğin kökleri acının köklerinden daha derinlerdedir. Felsefenin en büyük cesareti *kuşkuculuk*tur. Felsefe için, onun ötesinde kaostan başka bir şey yoktur.

Bir filozof vasatlıktan ancak kuşkucu ya da mistik olmakla kurtulur. Bunlar *bilgi* karşısında umutsuzluğun iki biçimidir. Mistiklik, bilginin dışına kaçış; kuşkuculuksa umutsuz bir bilgidir. *Dünyanın* bir çözüm olmadığını söylemenin iki biçimi.

•

Bundan böyle acılarımız ancak boş ya da şeytani olacaktır. Baudelaire'in tek bir şiiri azizlerin yüce aşırılıklarından daha yakındır bize. Acı ve üzüntünün sarhoşluğuna teslim olursak mükemmellikler yelpazesinde çile aracılığıyla bir fayda bulmamız mümkün olabilir mi? Modern insan azizlerin zıddıdır ve bunun nedeni hafifliği değil, trajik aşırılığı ve sonsuzca yinelenen düş kırıklığı açlığıdır. İnsanın kendisine direnememesi... İnsanın hüzünlerini tercih etmesinde eğitim eksikliğinin vardığı noktadır bu. Eğer Tanrı'yı *duyumlar* aracılığıyla görebiliyorsak ne âlâ, *vahyin* insanlık-dışı disiplininden kaçmış olacağız böylece. Azizlerin modası geçmiştir kesinlikle ve biri hâlâ azizlerle ilgileniyorsa nedeni geleceği umursamamaktan başka bir şey değildir.

•

Filozoflar arasında bizi şaşırtanlar sadece sistemlerden bıkıp mutluluk arayışına çıkanlardır. Yeni felsefeler böyle doğar ve dinlerden daha teselli edicidir bunlar; çünkü bütün yasaklardan kurtarırlar bizi. Tatlı bir yorgunluk verir bu felsefeler; azizlerle sağlıksız ilişkiden sonra son derece gerekli olan belirsizliklerin doğduğu yer!

Kuşkuculuk, sorunların ve şeylerin boşluğu karşısında duyulan şaşkınlıktır. Sadece eskiler gerçek kuşkucular olmuştur. Onların hüzünle karışık neşelerinde ve düş kırıklığı veren mutlulukla karışık kuşkularında belirli bir

üslup görülüyordu; sonuna gelen bütün ince, zarif, güzel şeylerde olduğu gibi.

•

Filozofların tek erdemi *zaman zaman* insan olduklarını hatırlayıp kızarmalarıdır. Platon ve Nietzsche dışında: Onlar *hep* utandılar. Platon bizi dünyadan koparmaya, Nietzsche ise bizi kendimizin dışına çıkarmaya çalıştı. Her ikisi de azizlere ders verebilirdi. Felsefenin onuru kurtulmuştur böylece.

Tanrı yalnızlıktan korktuğu için yaratmıştır dünyayı. Yaratılışın tek açıklaması budur. Yaratıklar* olarak varlık nedenimiz Yaratıcı'yı eğlendirmekten başka bir şey değildir. Zavallı soytarılar olarak bu dünyada alkışlarını hiç kimsenin duymadığı bir seyirciyi eğlendirmek için dramlar yaşadığımızı unutuyoruz. Ve Tanrı azizleri yarattıysa eğer -diyalog gerekçeleri olarak- nedeni yalnızlığını hafifletmektir.

Bana gelince, benim asaletim onun karşısına başka yalnızlıklar çıkarmamı gerektiriyor. Aksi takdirde ben de bir eğlendiriciden başka bir şey olamam.

•

Öyle varlıklar vardır ki, Tanrı'nın bunlarla masumiyetini yitirmeden ilgilenmesi mümkün değildir.

•

Bizim mutluluğumuz cehennemi kendi içimizde keşfetmiş olmamızdır. Cehennemi dışarıdan tasarlamak nereye

* Orijinali *créature* olan ve "yaratılmış/yaratılan/mahluk" olarak da çevrilebilecek bu sözcük için, Cioran'ın bağlamı ve daha önce yapılan çeviriler göz önünde bulundurularak "yaratık" karşılığı tercih edilmiştir. (y.n.)

götürebilirdi bizi? İki bin yıllık terör bizi ya çıkmaza götürür ya da intihara sürükleyebilirdi. Azize Hildegaard'm mahşer tasvirini okuduğunuzda, bütün cennetlerden ve cehennemlerden nefret ediyor ve bunları öznelleştirerek mutlu oluyorsunuz. Bizim için dünya bir kaza, bir yanılgı, *ben*in bir kaymasından başka bir şey değildir.

•

Müzikte hiçbir biçimde insani bir öz olmamasının en güçlü kanıtı hiçbir zaman cehennem düşüncesi esinlememesidir. Cenaze marşları bile başaramıyor bunu. Cehennem *güncel bir mesele*dir; bu demektir ki cennet sadece hafızamızda olan bir şeydir. Eğer cehennem çok uzak geçmişimizde tanımış olduğumuz bir şey olsaydı *yitik* cehennem anılarıyla acı çekiyor olmayacak mıydık?

•

Şeylerin sessizliğini işittiğimizde yalnızlığın ne olduğunu anlamaya başlıyoruz. O zaman taşta gizlenmiş olan ve bitkide ortaya çıkan sırrı, gizli ya da aşikâr tüm ritmini anlıyoruz. Yalnızlığın gizemi onun için cansız yaratıklar olmamasıdır. Her objenin kendi dili vardır ve biz bu dili görülmemiş, eşsiz sessizliklerden yararlanarak çözeriz.

•

Zaman durduğunda ve bilinç uzamın algılanmasında tükendiğinde Elea'cı bir eğilim içinde buluruz kendimizi. Bu tam anlamıyla taş kesme durumundayken anılar, sonsuz bir an içinde yok olurlar. Dünyaya bakıyoruz: Her şey ve uzam bizi öylesine ele geçirmiş ki her şey boş ve amaçsız. Bu durumda başka taş kesme durumları isteriz; çünkü uzamın kışkırtmaları ürpertici uyuşukluk arzuları uyandırır.

•

Tanrı ruhun boşluklarına yerleşir. Merakla içimizdeki çölleri izler; çünkü hastalık gibi en küçük direnç noktalarında gevşer o.

Uyumlu bir yaratık *ona* inanamaz. Onu yıpranmışların ve umutsuzların kullanımına "atmış" olanlar, sakatlar ve yoksullardır.

•

Kimi zaman içimde bütün öbür dünya "aracıları"na karşı öldüresiye bir nefret duygusu uyandığında duyulmamış, görülmemiş işkenceler yapmak istiyorum onlara. Bana, azizlerin arasında yaşasaydım hançer taşırdım dedirten bu inanç nedir? Melekler arasında bir Aziz Barthélemy gecesinin zevk vereceğini niçin itiraf etmeyeyim? Bütün bu kaçış fanatiklerini dillerinden asmak ve zambakların içine bırakmak isterdim. Her doğaüstü eğilimi daha doğmadan yok etmek gibi çok basit bir tedbiri alamamak söz konusu olabilir mi bizim için? Bu hastalıklı, dışarıdan gelen gölgeler ve ışıklar, teselliler ve aşkın arzular açlığını tetikleyen ve besleyen tüm cennet pisliklerini niçin kovamıyoruz?

•

Duygular dünyasında gerçeğin ölçütü gözyaşlarıdır. Gözyaşlarıdır, ağlayışlar değil. İçteki fırtınayla açıklanan bir gözyaşı dökme durumu vardır. Gözyaşı söz konusu olduğunda *gerçekten* hiç ağlamamış ama bu işi öğrenmiş kimseler vardır.

•

Şairlerle hiç düşüp kalkmamış biri, sorumsuzluğun ve zihnin başıboşluğunun ne olduğunu bilmez. Şairlerle takılan biri, her şeyin serbest olduğunu düşünür. Kimseye (kendilerinden başka) hesap vermek zorunda olmadıklarından hiçbir yere gitmezler ve gitmek istemezler. Onları anlamak büyük bir felakettir; çünkü artık kaybedecek bir şeyiniz olmadığını öğretirler size. Azizler birine, -bizim örneğimizde Tanrı'ya- seslenirlerken şiirin belirsizliği olan şiirsel dehalarını kaçınılmaz bir biçimde sınırlarlar. Tanrısız kutsal titremelerdir bunlar kesinlikle. Azizler tanrısallığın münasebetsiz bir biçimde ortaya çıkışıyla lirizmlerinin neler kaybettiğini bilselerdi azizlikten vazgeçip şair olurlardı. Azizlik sadece *Tanrı'da özgürlüğü* tanır. Ama ölümlüler sadece şiirsel ahlaksızlığa teslim olmak isterler.

•

Gerçek bu kadar sıkıcı olmasaydı bilim Tanrı'yı ıskartaya çıkarma konusunda bu kadar gecikmeyecekti. Ama azizler gibi Tanrı da gerçeğin sıkıcı bayağılığından kaçmak için bir fırsattır.

•

Azizlikte beni ilgilendiren; zarafet ve inceliklerin, tevazuyla maskelenen büyük iştahların, merhametle örtülü tatminsizliğin gizlediği büyüklüğün saçmalığı olabilir sadece. Çünkü azizler zayıflıklarını kesinlikle doğaüstü bir bilimle yutturmayı becermişlerdir. Bununla birlikte megalomanlıklarının tarif edilmesi mümkün değildir, tuhaftır, şaşırtıcıdır. Her şeye rağmen bizim onlara karşı itiraf etmediğimiz bir duyarlık ve insancıllık göstermemizin nedeni nedir? Onla-

ra *inanmak* pek mümkün gözükmüyor artık. *Hayallerine hayranız onların,* hepsi bu kadar. Söz konusu duyarlık ve insancıllık buradan geliyor...

•

Bu dünyada yeteri kadar acı yok mu? Kendilerini kırbaçlama konusunda uzman olan azizlerin gayret ve çabalarına bakılırsa hayır. Acıdan duyulan haz ve kuşkulu bir incelik olmadan azizlik yoktur. Azizlik görülmemiş bir sapkınlıktır, ilahi bir kötülüktür.

•

Geçici olanın doluluğu... Geçici şeylere karşı minnet ve şükran bağlamında hiç gözyaşı dökmediklerinden azizlerin bağışlanmaları mümkün değildir.

•

Dünya, doğa ve ölen her şey için büyük bir tutku duyduğumda, kırılganlık beni büyülediğinde Tanrı'dan nefretimi kendimden bile gizlerim ve Tanrı'yı esirgersem eğer çok eski bir alçaklık refleksidir bu.

•

Bir Tanrı olan bu geceyi sezemezsek yaşam büyüleyici bir alacakaranlık olur.

•

Ne zaman gözlerimin önünden kasvetli, donuk renkli manastırların geçip gittiği acımasız yalnızlıkları düşünsem dindarlığın verdiği hüzünlü rahatlamaları, örtünün gölgesindeki sıkıntıyı anlamaya çalışıyorum. "Manastır

zorbalığı"nı, doymak kanmak bilmez Tanrı açlığını ve susuzluğunu doğuran yalnızlık tutkusu, bizi kuşatan çevrenin verdiği kederle birlikte artar. Duvarlar boyunca kırılan bakışlar, hiçbir şeye ilgi duymayan kalpler, müzikten yoksun hüzünler görüyorum. Aynı şekilde acımasız bir çöl ve bir gökyüzü arasında doğan umutsuzluk azizliğin azgınlığına götürmüştür. Azizlerin yakındıkları "bilincin kısırlığı" dışarıdaki çölün ruhsal eşdeğeridir. *Her şey hiçbir şeydir.* Manastırların ilk söylediği şey budur. Hiç ve Tanrı arasında bir adım bile yoktur, çünkü Tanrı "hiç"in pozitif ifadesidir.

Bir manastırda havanın seyrekleşmesinin ve bir hücrede zamanın boşalmasının ne anlama geldiğini hissetmeyen birinin yalnızlığın çağrısını, umutsuzluğun zevkini anlamaya çalışması boş bir çabadır. Özellikle bir yığın kral ve azizin melankolilerini ve deliliklerini barındırdıkları İspanyol manastırlarını düşünüyorum. İspanya'nın övgüye değer tarafı sadece aşırı ve anlamsız olanı öğretmesi değildir, İspanya aynı zamanda baş dönmesinin insanın normal hali olduğunu kanıtlamıştır. Gökyüzü ve yeryüzü arasındaki mesafeyi kaldıran bir ulus içinde mistiklerin bulunmasından daha doğal ne olabilir?

•

Gece gündüz Tanrı'yı düşünmeliyiz, onu tüketmek ve "sıradanlaştırmak" amacıyla. Bunu ancak onu durmaksızın istemekle, çağırmakla başarabiliriz, bize kayıtsız kalıncaya kadar. İçimize ısrarla yerleşmek istemesi sonunda ona zarar verir.

•

Hıristiyanlığın yeniliği. Uğursuz, kötü ve ürkütücü olan bu yakıcı alacakaranlıklar dininde yüce olanı yenilgiye uğratmıştır.

Öteki dinler mutluluğu ağır seyreden bir kayboluştan yaratmıştır; Hıristiyanlık, ölümü tohum yapmıştır. Bu filizlenen ölüme karşı, ölümün *hayatına* karşı nasıl bir ilaç bulunabilecektir?

•

Assisi'li Françesko gibi bir azizin pürüzsüz mükemmelliği yabancılaştırıyor beni ona. Beni kendisine yakınlaştırabilecek ve onu anlamamı sağlayabilecek hiçbir zayıf nokta bulamıyorum onda. Mükemmelliğini bağışlamak zor. Bununla birlikte, onda bir mazeret bulduğumu sanıyorum. Hayatının sonunda neredeyse kör olduğunda hekimler tek bir neden gösterdiler hastalığıyla ilgili olarak: Çok fazla gözyaşı dökmek.

•

Azizlik, yaratık durumunun aşılmasıdır. *Tanrı*'da olma arzusu artık *yanında* ya da *altında* olma durumuyla uyuşmaz... Ve bizim günahımız budur.

Ve yaşayamıyorsam şayet, hiç değilse *Tanrı*'da ölmeyi isteyemez miyim? Ya da ikisini birleştirsek: *Ölmeden,* onun içine *gömülmek.*

•

İçimizde müzikle ilgili bir neden yok olduğunda onun yerini dolduran boşluğun sınırı mevcut değildir. Sesli coşkunun sınırlarındaki tanrısallığı Bach'ın bir fügünün

içimizde -anılarla- çoğalmasından daha iyi anlatabilecek bir şey yoktur. Aklımıza bir neden ve onun yükseltici ateşi düştüğünde doğrudan doğruya tanrısal olana koşturur bizi bu. Müzik evrenin son tezahürüdür; Tanrı'nın, müziğin son tezahürü olması gibi.

•

Tanrı'ya yer açmak için sularını çeken bir deniz gibiyim. Tanrısal emperyalizm insanın geri çekilmesini gerekli kılar.

Tanrı maddenin verdiği yalnızlık yüzünden bunalarak okyanuslar ve denizler kadar gözyaşı döktü. Sonuç, denizlerin gizemli çağrısı ve kesin bir batış isteği... Ona doğru sapma...

Heyecanı göklerin ve denizlerin civarında olan, neredeyse hiç gözyaşı dökmemiştir, böyle biri yalnızlığın daha büyük bir yalnızlığı davet ettiği tanrısallığın karanlık yerlerinde dolaşmamıştır.

•

Tanrı olmayınca her şey karanlıktır ve onunla birlikte ışık bile gereksiz olur.

•

Bir Hıristiyanı önemsemiyorum çünkü ancak *yakınındaki* insanları sevebiliyor o. İnsanı yeniden keşfetmek için çöllere gitmem gerekir.

•

Hiçbir problemin çözümü olmadığı ve hiçbir durumdan çıkış mümkün olmadığı için bir kısır döngü içindeyiz. Acının doğurduğu düşünceler *apori*'lere [çatışkı, paradoks] dönüşüyor; zihnin aydınlığı ve karanlığı. Çözülmeyenlerin toplamı,

titrek bir gölge düşürür şeylerin üstüne. Alacakaranlığın, iyileşmesi mümkün olmayan ciddiyeti...

•

Tüm alacakaranlıklar ayakta tutar beni.

•

Mistik, kendinden geçme tutkusu ve boşluğun verdiği dehşet arasında gidip gelir. Birini tanımadan diğerini tanıyamayız. Her ikisi de güçlü bir "tabula rasa" iradesi, ruhsal bir boşluk çabası gerektirir. Kalıcı ve verimli bir boşluk için olgunlaşan ruh, tam bir yok olma durumuna kadar yükselir. Bilinç kozmik sınırların ötesine doğru yayılır. Bütün *imgelerden* yoksun kalan bir bilinç, kendinden geçme durumunun ve boşluk deneyiminin gerekli koşuludur. *Hiçliğin* dışında hiçbir şey görülmez artık ve bu hiçlik *her şeydir.* Kendinden geçme durumu amaçsız ve eksiksiz bir varoluştur. *Dolu bir boşluk.* Bir titreme kat eder hiçliği, mutlak yokluk içindeki *varoluş*un istilası. Boşluk, kendinden geçmenin koşuludur, aynı şekilde kendinden geçme de boşluğun koşuludur.

•

Mutlak takıntısı içinde, kendini yok etme zevki vardır. Manastır ve kerhane takıntısı. "Hücreler" ve sağda solda kadınlar. Yaşama tiksintisi hem azizelerin hem orospuların gölgesinde büyür.

Aziz Juan de la Cruz'un bahsettiği "Tanrı iştahı" yaşamın öncelikle inkârı ve son olarak da kabullenilmesidir. Düş kırıklığı yaşayarak dünyaya ve karanlıklarına tahammül etmeye boyun eğen için bu "iştah"ın varlığı ve onun yoğunluk derecesi bizim de artık ne derecede dünyaya ait olmadığımızı kanıtlar. Ne zaman *içgüdüsel olarak* Tanrı'yı

düşünsek bir yetersizliği ve sıkıntıyı itiraf ederiz. Yaşamsal hiçlik Tanrısallığın ideal destek noktasıdır.

•

Mistiklik "mutlak"ın tarih içinde boy göstermesidir. Müzik gibi, her kültürün halesi, kesin biçimde doğrulanmasıdır.

•

Bütün nihilistler Tanrı'yla kavga etmiştir. Tanrı'nın hiçle yakınlığının fazladan bir kanıtıdır bu. Her şeyi ayaklarının altına sermiş olduğunuzdan, sizin için hiçlikle bu son ihtiyatınızı da yok etmekten başka bir şey kalmıyor geriye.

•

Ölümlülerin Tanrı'dan bahsetmelerinin nedeni deliliklerini gizlemek istemeleridir. Onunla ne kadar uzun süre ilgilenirseniz sapkınlıklarınıza o kadar çok *mazeret bulursunuz.* Tanrı? Resmen kabul edilmiş bir demans hali.

•

Dünyanın verdiği yorgunluk dinsel bir biçime büründüğünde Tanrı kendimizi unutmak için atladığımız bir deniz olur. Tanrısal uçurumun içine düşmek bizi neysek o olmayı kabul etme kışkırtısından kurtarır.

Onu bazen bir iç geri çekilmenin sınırındaki ışıklı bir yer gibi keşfederiz. Çok daha az avutucu bir şeydir bu; çünkü onu *içimizde* bulduğumuzda bir anlamda yararlanmış oluruz ondan. Onun üstünde hakkımız vardır; çünkü ona razı olmamız bir yanılsamanın boyutlarını aşmaz. Deniz gibi bir Tanrı ve ışıklı bir yer gibi bir Tanrı, tanrısallık deneyimimizde birbirlerinin yerlerini alırlar. Her iki durumda da tek amaç unutma, iflah olmaz unutmadır.

•

Bach'ı dinlediğinizde Tanrı'nın *filizlendiğini* görürsünüz. Bach'ın eserleri tanrısallık yaratır.

Bir oratoryo, bir kantat ya da bir "Passion"dan sonra *onun* olması *gerekir*. Aksi takdirde kantorun bütün çabası yürekleri yakan bir yanılsama olurdu.

Sayısız ilahiyatçının ve filozofun gece gündüz boşuna Tanrı'nın varlığının kanıtlarını bulmaya çalıştıklarını ve tek kanıtı unutmalarını düşünmek...

•

Tanrı fikri en pratik ve en tehlikeli fikirdir. İnsanlık bu fikirle kurtulur ya da kaybolur.

"Mutlak", kanda eriyen bir mevcudiyettir.

•

Azizlerle ilişkiyi kesinlikle bitirmek istemek boş bir çabadır; çünkü Tanrı'yı bırakırlar bize; arının iğnesini bıraktığı gibi. Kinikleri niçin bu kadar az düşünürüz? *Her* şeyi *bildikleri* ve bu yüce patavatsızlıktan sonuçlar çıkardıkları için mi? Onları unutmak daha iyi olur hiç kuşkusuz. Çünkü yanılsamaya saygılı olmamaları çözülemeyene susamış kafalar haline getirmiştir onları.

•

Bir Plotinos'un ya da bir Üstat Eckhart'ın *zamanı* bu kadar dışlamalarını ve özellikle bundan hiç *pişmanlık* duymamalarını anlayamıyorum. Onları rahatsız ve huzursuz eden son cismani bağlar değil, bu bağların tümünü kesinlikle yok etmeyi başaramamalarıdır.

•

... Sonsuzlukta ölümcül bir titremeyi görmenin olanaksızlığı.

Tanrı'da yaşam, yaratık yüzünden ölmüştür, onunla *birlikte* yalnızlık değil, *onda* yalnızlık. Aziz Juan de la Cruz'un *"soledad en Dios"*udur* bu. Ona göre insani yalnızlık ve Tanrı'nın sonsuz çölünün birleşmesi, anlatılması çok zor bir mutluluk ve keyiftir ve bunların tam anlamıyla özdeşleşmelerinin habercisidir. Tanrısal macerasmda mistikten ne gelebilir, Tanrı'da *ne yapar o*? Bunu bize kendisi söylemedikçe bilemeyiz.

Tanrı'da mutlu olmaya doğrudan doğruya götüren -kendinden geçme durumundan önceki deneyler olmadan- bir yol olsaydı, doğaüstü yol herkese açık olurdu. Ama böyle bir yol olmadığı için bir merdiveni tırmanmaya mahkûmuz ve bu merdivenin son basamağına hiçbir zaman ulaşamayız.

Gerçek anlamda Tanrı'da yalnızlığın yanında, aslında onda inzivaya çekilmeden başka bir şey olmayan bir yalnızlık vardır: Bir inziva ortamında yalnız ve terk edilmiş olma duygusu, Tanrısallığın içinde *kendi yerinde* olmamanın kesinliği.

•

İnsanın hükümranlığı, yansımaları ilahi kâbusu besleyen bir sarsıntıyla eşdeğerdir. Çünkü insan doğayla Tanrısallık arasında bir yere yerleşerek doğaya bir paradoks ekler. Ve Tanrı kusurdan münezzeh ışığı** içinde ortaya çıkmıştır: Üstüne üstlük bir *hiç*.

---

* (İsp.) Tanrı'da yalnızlık. (ç.n.)

** Eski Ahit'in Yaratılış bölümünün başlangıç dizelerinde geçen "Fiat lux" (Işık olsun) deyimine gönderme. "Tanrı, 'Işık olsun!' diye buyurdu ve ışık oldu. / Tanrı ışığın iyi olduğunu gördü ve onu karanlıktan ayırdı." (y.n.)

•

Sadece teselli ihtiyacı kendini hissettirdiği zamanlarda şairler azizlerle onların *ilginç* olmaları ölçüsünde ilgilenirler.

•

Bellek, ancak sınırlar ve boyutlar için zamanı olmadığında aktif hale gelir... Sonsuzluk deneyimi *güncellik özellikleri* taşır; şimdi ya da herhangi bir zamanda olup biter, geçmiş yaşamımıza gönderme yapmaz. Zaman dışına bir sıçrama yapıyorum, hepsi bu; herhangi bir şeyi hatırlamamamın bir yararı yok. Ama *esas* geçmişimiz, zamandan önceki sonsuzluk söz konusu olduğunda... Sadece zaman öncesi anılarla ulaşabiliriz bu geçmişe. Başka bir bellek daha vardır: Çok seyrek olarak uyandırdığımız, uyuklayan ve derin bellek. Zamanın ilk darbeleriyle birlikte yukarı çıkar, köklere yani anıların üst sınırına doğru geriler. *Kavranabilir bellek*tir bu.

Her anı, bir hastalık belirtisidir. Bozulmamış olgu olarak, saf haldeki yaşam mutlak güncelliktir. Bellek içgüdünün inkârıdır ve aşırı gelişmiş bir bellek tedavisi mümkün olmayan bir hastalıktır.

•

İnsanlık Tanrı'yı insan niteliklerinden soyutladıktan sonra vazgeçmiştir ondan. *Kâdir-i mutlak*ın etki alanını genişletmek isterken istemeden doğrudan görüş alanımızdan uzaklaştırmıştır onu. Bizi anlayabilen ve bize cevap veren bir insan değilse artık, kime yöneleceğiz biz? Boyut ve hacim kazanan Tanrı her yerdedir ve hiçbir yerde değildir. Bugün olsa olsa evrensel bir Namevcut'tur.

Daha büyük boyutlar atfederek daha çok yabancılaşıyoruz ona. Niçin, onu ilk baştaki gibi tevazusuyla baş başa bırakmadık da bozduk? Sınırsız bir kibrin etkisinde kalarak çok fazla nitelik yükledik ona. Oysa hiçbir zaman bugünkünden daha az güncel olmamıştır. Onu çok fazla yücelttiğimiz için cezalandırılıyoruz! Onu kaybeden bir daha asla bulamayacaktır, başka yanılsama biçimleri altında olsa bile.

Yardımına koşalım derken onu insanın kıskançlığına teslim etmeyi başardık. Böylece büyük bir yanlışlığı tamir etmek isterken tek değerli yanlışı yok ettik.

•

İnsanın tarihsel yazgısı Tanrı fikrini sonuna kadar götürmesidir. Tanrısal deneyimin bütün olabilirliklerini tükettikten, Tanrı'yı bütün biçimleriyle denedikten sonra kaçınılmaz biçimde tatmin ya da nefret duygusuna ulaşacağız, daha sonra özgürce nefes alacağız. Bununla birlikte son sığınağı ruhumuzun bazı kıvrımları olan bir Tanrı'ya karşı mücadelede tarifi mümkün olmayan bir sıkıntı vardır: Onu kaybetme korkusunun verdiği sıkıntı. Onun son kalıntılarını nasıl yiyip yutacağız? Onun yok edilmesiyle ilgili özgürlükten eksiksiz bir huzur içinde nasıl yararlanacağız?

•

Din genel bir anlamsızlık üstünde dolaşan bir gülümsemedir. Bir hiçlik dalgası üstünde kalmış bir kokudur. Bu nedenle argümanlar bittiğinde din gözyaşlarına sarılır. Evrenin dengesini ve Tanrı'nın varlığını iyi kötü kesinleyebilecek olan sadece gözyaşlarıdır. Gözyaşları tükendiğinde Tanrı arzusu da yok olacaktır.

•

İnsanın silah bırakmak istediği ve mezarını Tanrı'nın mezarının yanına kazmak istediği anlar vardır. Ya da taş kesmiş gibi, yaşamının sonunda vazgeçmenin yararsızlığını anlayan çilecinin umutsuzluğunu yeniden yaşamak.

•

Tanrı'nın yorabileceği düşüncesi ne kadar tuhaf! Bilincin sürmenajı, fark edilmeyen ve öldürücü bir ateş, yıkıcı bir ilkeyle eşdeğerdir bu. Bu kadar azizin böyle bir takıntı içinde ileri bir yaşa gelmeleri şaşırtabilir. Onu daha iyi düşünmek için uykuyu kaldırma noktasına kadar gitmek!

•

Aslında sadece o ve ben, ikimiz varız. Ama sessizliği ikimizi de sakatlıyor. Hiçbir zaman hiçbir şey var olmayabilirdi.

Rahat bir vicdanla ölebilirim; çünkü ondan hiçbir şey beklemiyorum artık. Buluşmamız bizi daha da yalnızlaştırdı. Yaşam tümüyle Tanrı'nın yokluğunun fazladan bir kanıtı.

İlahi uçurumdan daha derin bir uçuruma düşmenin ne anlama geldiğini kaç kişi biliyor? Tanrı'dan kopuşun müziği seslendirilmiş değildir henüz...

•

Kimi zaman din korkusunun ne anlama geldiğini bilmediğimiz için üzüldüğümüz olur. Bilinmeyen karşısında o çok eski titremeleri, anlaşılmayan karşısında o paniği yeniden doğurabilseydik içimizde keşke!

•

Bilgeliğe düşmek evrensel ritimle, kozmik güçlerle *uyuşmak*tır, her şeyi bilmek ve dünyayla uyuşmaktır, hepsi bu kadar. Bütün bilgeler bir araya gelse Kral Lear'in bir lanetlemesinin ya da Ivan Karamazov'un saçma bir şey söylemesinin yerini tutamazlar. Bilgeliğin pratik ve teorik doğrulaması olarak Stoacılık, hayal edilebilecek en yavan ve en basit şeydir. Boyun eğmekten daha büyük bir kötülüğü var mıdır aklın? Şeylerle, olaylarla *anlaşmazlık* tinsel canlılığın açık bir işaretidir ve Tanrı'yla anlaşma halinde olmaktan daha gerçektir bu. Tanrı'yla yeniden barışmak, artık kendi hayatını yaşamamak *onun tarafından* yaşanmaktır. Kendimizi onunla karıştırdığımızda kayboluruz; onu reddettiğimizde var olma nedenimizi yitiririz.

Yaşamaktan yorulmak tek çarem olacaktı; ama sıkılmayı başardığım sürece böyle bir çareye rahat yüzü göstermeyeceğim.

Onun kaderi anlaşılamadan ölmektir (yaratıklar gibi). Bununla birlikte anlayanlar da vardır onu. Aksi takdirde, bizi kimi zaman pençesine alan artık *ona doğru* gidememek gibi musallat bir kesintiyi neye bağlayabiliriz? Ve onu düşüne düşüne ve pişman ola ola yok ettiğimizi sandığımızda baş gösteren zaaflar, bitmeyen uykusuzluklar... Her birimizin onu çok geç keşfettiğini ve onun yokluğunun zihinde büyük bir boşluk bıraktığını söylemek!.. Onunla çatışmalarımızdan ancak onu acımasızca, sonuna kadar düşünerek, yoklukların-na saldırarak zenginleşmiş olarak çıkabiliyoruz. Yarı yolda kalmaya razı olursak o bizim için fazladan bir başarısızlıktan başka bir şey olmayacaktır.

•

O bizi ne kadar meşgul ederse masumiyetimizi o denli yitiririz. Cennette kimsenin umurunda değildi o. Bu tuhaf merakı doğuran sadece ve sadece günahtır. *Günah* olmasa kesinlikle tanrısal varlık bilinci olmaz. *Günahın* işkencelerinden habersiz olan bir bilinçte Tanrı'nın olması çok ender rastlanan bir durumdur.

Tanrı'yla ilişki, masumiyetimizi yok eder; ama biz de onunla ilgilenerek işlerine karışıyoruz. "Tanrı'yı gören ölecektir." Tanrısallığın bir kötülük gibi şaşırtan korkunç boyutları.

•

İlahiyat Tanrı'nın inkârıdır. Tanrı'nın varlığını kanıtlamak amacıyla argüman aramak gibi tuhaf bir düşünce! Bu kitapların tümü Azize Teresa'nın bir hayretinin değerinde değildir. İlahiyat var olalı beri hiçbir bilinç fazladan bir kesinlik kazanmamıştır çünkü ilahiyat imanın tanrıtanımaz bir versiyonundan başka bir şey değildir. Son mistik kekeleme Tanrı'ya *Summa Theologica*'dan daha yakındır. Kurum ve kuram olan, *canlı* değildir artık. Kilise ve ilahiyat Tanrı'yı daimi bir koma haline sokmuştur.

•

Tanrı için başta akılları olmak üzere her şeylerini feda eden "Tanrı delileri"nin var olduğunu düşündüğümde bir tür şaşkınlık hissediyorum. İnsanın onun için hastalıklı bir atılımla, ruhun ve bedenin dağılmasıyla kendisini nasıl yok edebileceğini çoğu zaman anlar gibi oluyorum. Madde-dışı bir ölüm özlemi buradan geliyor. *Tanrı* düşüncesinde çürümüş bir şey var.

Tanrısallık takıntısı dünyevi sevgiyi yok eder. Bir kadın ve Tanrı... Aynı anda ikisini birden tutkuyla sevmek mümkün değildir. Yok edilemeyen iki erotiğin karışımı, sonu gelmeyen bir dalgalanma yaratır. Bir kadın bizi Tanrı'dan kurtarabilir, aynı şekilde Tanrı da bizi bütün kadınlardan kurtarabilir.

•

Her başkaldırı, Yaratılış'a karşıdır. En küçük bir itaatsizlik eylemi Yaratıcı'nın köleleri tarafından kabul edilen evrensel düzeni tehlikeye atar. Hem Tanrı'nın yanında olmak hem eserine karşı olmak mümkün değildir; ama yaratışını unutmak hatta hor görmek sevgi aracılığıyla mümkün olabilir.

Tanrı adına isyan etmek mümkün olamaz; günaha karşı bile. Çünkü en yüce Gerici'nin gözünde tek günah anarşidir... İlk baştaki düzene karşı çıkma.

Her başkaldırıda tanrıtanımazlık vardır. Yaradılışın en küçük bir parçasına bile katılmamak tanrısal sonsuzluğun bütünüyle yok olmasıyla eşdeğerdir. Yaratılış planında anarşi öngörülmemiştir. Cennette hayvanlar tembel tembel dolaşıyorlardı. Günün birinde içlerinden biri durumunu kabullenmemeye başladı ve mutluluktan vazgeçerek insan oldu. Bunu biliyoruz. Tarih bütünüyle bu ilk itaatsizlik üstünde yükselmiştir.

•

Dünya, bu eski baraka, günün birinde kesinlikle çökecektir. Bunun nasıl olacağını kimse bilmiyor ve zaten bunun hiçbir önemi de yok. Çünkü hiçbir şeyin özü kalmadığında ve dünya boşluktaki bir fırıldağa döndüğünde başlangıç da son da hiçbir şeyi kanıtlayamayacak.

•

Beni hâlâ Tanrı'ya yaklaştırabilecek bir şey düşünmeye çalıştığımda terk edilmiş yüksekliklerine doğru giden belli belirsiz bir merhamet duygusu uyanır içimde. Bu büyük Yalnız için bir şeyler yapılması gerekirdi. Tanrıya merhamet duymak: Yaratılışın son yalnızlığı.

•

İnsanın varlık nedeninin, Tanrı'yı *düşünmekten* başka bir şey olmadığı varsayılabilir. Onu tanımazlıktan, bilmezlikten gelebilseydi kurtulacaktı. Onun içini boşaltmaya mı başladınız? Bittiniz. Ama insan sanki onun içini boşaltmak, onu taciz etmek için yaratılmış. Kısa sürede ondan hiçbir şey kalmamasında şaşırtıcı hiçbir şey yoktur. Tanrı güçlü bir direniş gösterir ama düşünce karşısında özünü yitirir. Bazı filozofların ona sonsuz bir düşünce atfetmeleri... Paçavra... İşte tanrısallıktan kalan... Giyecek başka bir şey bulamayınca sırtımıza geçirdiğimiz pılı pırtılar...

•

Aslına bakarsak insanlık tarihi, ilahi bir dram. Çünkü Tanrı, Yaratış ve yaşamı tanımlayan yağma sürecine karışmakla kalmıyor, aynı zamanda çok yoğun biçimde etkisinde kalıyor bu sürecin. Paylaşılan bir mutsuzluk, konumu göz önünde bulundurulduğunda onu belki bizden önce tüketecektir. Lanetleme söz konusu olduğunda dayanışma içinde olmamız ona yöneltilen her alayın niçin bize geri döndüğünü ve kendi kendimizle alay etme anlamına geldiğini açıklıyor. Onun olması gerektiği gibi olmaması dolayısıyla biz ölümlülerden daha fazla acı çeken var mıdır?

•

Tanrı'yı çözmek bazen çok kolaydır. İçimizde olup biten en küçük şeye asgari bir dikkatle eğilmemiz yeterlidir bunun için. Tanrısallığa her türlü kendinden geçme deneyimi dışında ulaşabildiğimiz ender zamanlarda ortaya çıkan yakınlık duygusunu ve ortada hiçbir gizemin bulunmaması durumunu nasıl açıklayabiliriz?

Her Tanrı versiyonu otobiyografiktir. Bizden gelmekle kalmaz, aynı zamanda bizim kendi *yorumumuz*dur. Burada bize ruhun yaşamını bir *ben* ve *Tanrı* gibi gösteren ikili bir içebakış söz konusudur. Biz onda yansıyoruz ve o da bizde yansıyor.

Benim bütün noksanlıklarımı taşıyabilecek midir? Böyle bir yükün altında ezilmeyecek midir?

Kendimi ancak onunla ilgili düşüncem aracılığıyla anlayabiliyorum. Kendini tanımak ancak bu şekilde bir anlam kazanabilir ve bir amaca doğru yönelebilir. Tanrı'yı düşünmeyen, kendisine yabancı kalır. Çünkü kendini tanımanın tek yolu Tanrı'dan geçer ve dünya tarihi *onun* aldığı biçimlerin tanımlanmasından başka bir şey değildir.

•

Müzikal derin düşüncenin genel anlamda düşüncenin prototipi olması gerekir. Bir nedeni tüketinceye kadar, son sınırına kadar izlememiş olan bir filozof var mıdır? Eksiksiz düşünce sadece müzikte vardır. En derin filozoflardan sonra sıfırdan başlama ihtiyacı doğuyor. Kesin cevapları verebilen sadece müziktir. Düşüncenin bir nedeni sonuna kadar götüremediği ve Tanrı düşüncesinin sonsuz varyasyonları olduğu sanılabilir. Düşünce ve şiir korkuttu onu,

ama çevresindeki gizemlerden hiç birini çözemedi. Böylece payına düşen gizemlerle gömdük onu. Macera halüsinasyonlar veriyor... İlk başta onun macerası, sonra bizimki.

•

En kahraman insan, ölümü en az düşünen insandır. Bununla birlikte ölmeyi bir kahraman kadar arzulayan da yoktur; bilinçsiz olarak tabii ki. Bu paradoks onun durumunu gösterir: Ölüm düşüncesi olmadan ölme hazzı.

•

Zihin kendi içinde bir vazgeçiştir. Kahramanlık aracılığıyla ikinci bir vazgeçişin ne gibi bir anlamı olabilir? Uygarlıkların şafağında böyle bir kahraman bolluğuyla karşı karşıya kalmamız anlamlı değil mi? İnsanlar zihnin çektiği işkenceyi bilmezlikten gelerek, kahramanca oyalanması söz konusu olmaksızın vazgeçme zevklerini nasıl tatmin ettiler?

Tanrısallıkla kahramanca olan arasında hiçbir ilişki yoktur. Çünkü Tanrı'da kahramanın sahip olduğu niteliklerden hiçbiri yoktur. İsa'nın doğaüstü korkaklığı...

•

Hollanda resmi, Salomon ve Jakob Ruysdael ya da Art van der Neer olmasa ne yapardım ben? Onların bütün tuvalleri bulutlara, alacakaranlık renklerine ve denizden gelen rüzgârlara, yalnız olanı kuşatmak amacıyla yaratılmış hareketli uzamlara bağlı düşler uyandırır sizde. Melankoli üstüne bir yığın yorum.

Uçsuz bucaksız bir gökyüzünde tek tek ya da birbirlerine yapışmış ağaçlar; hayvanlar otları değil sonsuzluğu otlarlar; insanlar hiçbir yere gitmezler, gölgenin kıvrımlarında

hareket etmeden beklerler. Tümü, ışığın gizemi yoğunlaştırdığı bir dünyanın parçalarıdır. Mahremiyetin, mahrem sessizliklerin ustası Vermeer van Delft'in portrelerinde ve iç mekân resimlerinde anlattıkları; geniş boyutların açık/koyu renklere başvurmadan, hafif dokunuşlarla, yalnızlık izlenimini bildik bir iç atmosferle dengeleyerek sessizliği somutlaştırır. -Ressamdan çok, bir şair olan Jakob Ruysdael sessizliği sınırsız bir mekânda, etkileyici açık/koyu renkler içinde yansıtır. Alacakaranlıkların sessizliği duyulur.- Hollanda manzara resminin mahzun büyüsüdür bu ve belirli bir titreyişin eklenmesi gerekir bu resme, aksi takdirde melankolideki şiirsel dokunuş eksik kalır.

•

Rusya ve İspanya: Tanrı'ya gebe iki ulus. Öteki ülkeler onu tanımakla yetiniyorlar, içlerinde taşımıyorlar.

Bir ulusun misyonu Tanrı'nın niteliklerinden hiç değilse birini açıklamak, yüzlerinden birini göstermektir bize. Bu ancak geleceğin Tanrısallığın gizli niteliklerinden bir bölümünü gerçekleştirmesiyle mümkündür.

Birkaç bin yıllık tarih Tanrı'nın gücü ve otoritesinde ciddi bir krizin olduğunu gösteriyor. İnsanlar onu tanıtmak için birbirleriyle yarışırken onun verdiği zarardan kuşkulanmadılar. Bütün ülkeler Rusya ve İspanya'ya benzeseydi, onu uzun zaman önce *yok etmiş* olacaklardı. Rus ve İspanyol tanrıtanımazlığı Tanrı tarafından esinlenmiştir. *O* tanrıtanımazlık aracılığıyla, tüketen inanca karşı kendisini savunur. Oğullarına, tanrıtanımazlara kucak açar...

Ona çizgiler ve renkler aracılığıyla El Greco'dan daha fazla yaklaşan biri olmuş mudur? İnsan yüzlerinin Tanrı'yı

hiç bundan daha saldırgan bir ısrarcılıkla kuşattığı olmuş mudur? El Greco'da *oval,* optik bir yetersizlik olmak şöyle dursun insan yüzünün yukarılara doğru yayılan bir biçimidir. İspanya bizim için alev, Tanrı için yangındır. Ateş dünyanın çölleriyle gökyüzünü yakınlaştırmıştır. Rusya bütün Sibirya'yla birlikte, İspanya gökyüzüyle birlikte yanmaktadır.

En kuşkucu Rus ya da İspanyol Tanrı'ya herhangi bir Alman metafizikçisinden daha büyük bir tutkuyla bağlıdır. Hollanda resminin tüm açık/koyu renkleri dramatik yoğunluk açısından bir El Greco ya da bir Zurbaran'm yanan gölgesiyle eşit düzeyde değildir.

Hollanda açık/koyu renkleri ve bütün gizemiyle aşkınlığa yabancıdır. Melankoli mutlak olana başkaldırmış olabilir.

İspanya ve Hollanda arasında, umutsuzluk ve melankoli arasında sonsuz bir uzaklık vardır. Rembrandt bizi gölgede dinlenmeye davet eder ve onun bütün açık/koyu renkleri yaşlılığın *beklenmesinden* başka bir şey değildir. Ondan daha içebakışçı ve daha dingin bir sanatçı bulmak zordur.

Tüm Hollandalılar içinde Tanrı'yı yalnızca o anlamıştır. (Nispeten az manzara resmi yapmasının nedeni olabilir mi bu?) Ama Rembrandt'm Tanrı'sı nesneleri çarpıtacak kadar (El Greco) deforme eden bir varlık olmak şöyle dursun, gölgelerin gizeminden çıkar.

Sanatta Tanrı'ya yaklaşma dışında bir ölçüt var mıdır? Çünkü gerekli güç ve gerilimi belirleyen sadece mutlak bir tutkudur. Bununla birlikte bu ölçüt teselli etmiyor bizi çünkü Rusya ve İspanya, tanrıtanımaz olma hakkına sahip olabileceğimiz kadar Tanrı'ya yakın olmadığımızı gösteriyor bize...

•

Zaman teselli eder. Ama *bilinç* zamanın hakkından gelir. Ve bilince karşı etkili bir tedavi bulmak zordur. Zamanı inkâr eden her şey hastalıktır. Hayattaki en sağlıklı ve en temiz şey geçici olanın yüceltilmesidir. Sonsuzluk yok edilemeyen bir leş ve Tanrı, insanın üstüne yan gelip yattığı bir kadavradır.

•

Org bir kozmogonidir. Bu nedenle lirik üslup ve çok tiz titreşimler dışında flüt ve viyolonsolde olmayan metafizik sesler çıkar bu aletten. Orgda mutlak, kendi kendisini yorumlar. Enstrümanların en az insani olanı izlenimi vermesinin ve her zaman tek kişi tarafından çalınmasının nedeni budur! Buna karşılık viyolonsel ve flüt insanın zaaflarını gösterirler ama bir öte dünya özlemiyle dönüştürülmüştür bu zaaflar sanki.

Tesadüfen bir kiliseye giriyorsunuz, çevreye kayıtsız gözlerle bakarken birdenbire duyduğunuz org sesleriyle şaşırıyorsunuz; ya da bir akşam vakti duman izleriyle kararmış bir eve giriyorsunuz ve düşlere daldıran bir viyolonsel sesi geliyor kulağınıza -veya rahat ve boş olduğunuz bir öğle sonrasında bir flütten dökülen notaları dinliyorsunuz- bundan daha güzel, daha hoş bir rahatlama tasavvur edebilir misiniz?

•

El Greco'da figürler ve renkler düşey olarak parlar. Van Gogh'ta da objeler alev alevdir ve renkler yanar. Ama yatay olarak, mekâna yayılmıştır bu objeler. Van Gogh gökyüzü olmayan bir El Greco, başka yeri olmayan bir El Greco'dur. Sanatta çekim merkezi biçim merkezini ve çeşitli üslupları

değilse bile her halükârda iç havayı açıklar. El Greco için dünya Tanrı'ya doğru koşar, Van Gogh için ise yangın içinde yayılır...

•

İnsanın gelişmesi karşısında tiksinti kaplar içinizi ve sizi "duygular"dan vazgeçmeye, onlardan kurtulmaya zorlar. Duygular bu kuşkulu kabullerin, dünyaya aptalca "evet" demenin kaynağıdır. Öfkeliyken laik azizlik "nöbetleri" gelir ve bu sırada kendi mezar taşı yazıtımızı hazırlarız.

Yalnız bir insanın yapması gereken şey daha fazla yalnızlaşmaktır.

•

Manastırların gölgesinde sağır bir hüzün keşişlerin ruhunda Ortaçağ'ın *acedia* dediği boşluğu doğuruyordu. Yüreğin ıssızlığından ve dünyanın taşlaşmasından doğan bu tiksinti dinsel *spleen*'dir. Tanrı'dan tiksinme değil ama Tanrı'*da* sıkılma. *Acedia* her pazar öğleden sonra, manastırların insanı çökerten sessizliğinde yaşanan şeydir.

Kendinden geçme, ilk atılımları içinde kendisine bir manzara yaratır: *Acedia* bozar bu manzarayı, doğanın içini boşaltır, hayatı yavanlaştırır ve sadece zarafetten yoksun ölümcül durumumuzun anlama olanağı vereceği zehirli bir sıkıntı doğurur. Modern *acedia* manastır yalnızlığı değildir artık -her birimizin ruhunda bir manastır olsa da-; kırılgan, güçsüz ve kaçıp gitmiş Tanrı karşısında boşluk ve ürküntüdür.

•

Ölümle aranıza hiçbir şey girmediğinde aynaya baktığınız olmuş mudur hiç? Gözlerinizi sorguladınız mı? O zaman ölemeyeceğinizi anladınız mı? Korkunun yenilmesiyle

büyüyen göz bebekleri piramitlerden daha kayıtsızdır. O zaman bu göz kapaklarının hareketsizliğinde bir kesinlik görülür; taşı andıran gizemi içinde tuhaf ve canlandırıcı bir kesinlik: *Ölemezsin.* Gözlerin sessizliğidir bu, kendisiyle göz göze gelen bakışımızdır, ölüm korkusu karşısında Mısırlının düşsel sükûneti. Bu korkuya kapıldığınızda aynaya bakın, gözlerinizi sorgulayın ve o zaman niçin ölemeyeceğinizi, niçin hiçbir zaman ölmediğinizi anlarsınız. Gözleriniz her şeyi *bilir.* Çünkü hiçlikle dolu gözlerimiz başımıza artık hiçbir şeyin gelmeyeceğini söyler ve rahatlatır bizi.

•

Bir ulusun çöküşü maksimum bir kolektif bilinç durumuyla örtüşür. "Tarihsel olayları" yaratan içgüdüler zayıflayınca enkazlarının üstünde sıkıntı yükselir. İngilizler korsan bir ulustur ve dünyayı yağmaladıktan sonra sıkılmaya başlamışlardır. Romalılar barbar istilalarından sonra yeryüzünden silinmediler, Hıristiyanlık virüsü de silemedi onları, çok daha etkili bir virüs zarar verdi onlara. Aylaklaşınca boş zamana meydan okumak zorunda kaldılar. Boş zaman bir düşünür için tahammül edilebilir bir lanet ama bir toplum için görülmemiş bir işkencedir. Serbest, çıplak, boş zaman; içi boş, özü olmayan bir süreden başka nedir? Boş zaman sıkıntı demektir.

Şafak vakti idealleri, alacakaranlık ise sadece fikirleri bilir ve tutkuların yerine eğlence ihtiyacını... Epikürosçuluk ya da Stoacılık'la son bulan Antikite, bütün tarihsel çöküşlere özgü olan "çağın felaketi"ne çare bulmaya çalışmıştır. Kötülüğü, zararını yok etmeden maskeleyen, tanınmaz hale getiren ya da saptıran İskenderiye senkretizmi dinlerinin çoğalması gibi palyatif önlemler. Sıkılan bir ulus melankolik

ve kötümser olur; yaşamış olan ve yaşama konusunda çok "şey bilen" bir insan gibi.

•

Tanrı'dan nefret etmeden Tanrı'yı sevmek mümkün değildir! Bugüne kadar eşi görülmemiş olan resmî bir belgeyle yokluğu kanıtlanabilseydi sevgi ve çoğu zaman nefret açlığını doyurmak amacıyla Tanrı'ya ihtiyacı olanın öfkesini -bilinç ve bilinçsizlik karışımı- hiçbir şey yok edemezdi. Yok oluşumuzun eşiğinde bir an dışında nedir Tanrı? Bilincimiz ve çılgınlığımız Tanrı aracılığıyla dengelendikçe ve onu öldürücü bir tutkuyla boğarak sakinleştikçe var olup olmamasının ne önemi olabilir?

•

Mezarlara saygısızlık etmek, mezarlıkları ilkbahardaki bir mahşer günü gibi süsleme ihtiyacı! Ölüm mutlak ve kaçınılmazdır ama sadece hayat vardır! Mezarlıklarda ölümün saldırgan sessizliğine iç çekip meydan okuyarak sevişen köylüler biliyorlar bunu. Bir mezar taşının üstünde şehvet... Nasıl bir yücelme ve yükselmedir bu!

Kıyamet bekleyişinin sizi ne zaman yakalayacağını ve bütün vaktinizi alacağını kesinlikle bilebilmek mümkün değildir. Bir bistroda ya da başka bir yerde bunaltıcı sıradanlıklar, her zamanki davranışlar ya da basit huysuzluklar içinde çok sık hissetmediğiniz bir heyecan kaplayabilir içinizi. Küçümsediğiniz insanlarla saatlerce keyifli ya da boş konular üstüne sohbet edebilirsiniz ve bu sırada onlara kıyamet günüyle aranızda ne kadar kestirilemeyen bir mesafe olduğunu, dünyadan ne kadar uzak olduğunuzu, nasıl sesler duyduğunuzu bir an bile hissettirmezsiniz! Bu bekleyişin anlamını bilmek istemeyen biri çok fazla sıkıntı

çektiğinden günah işler ve bu kesin kışkırtıyı, boş bir evrenin yaratıcısına, görülmemiş bir münasebetsizliğin efendisine son bir kez meydan okuma ihtiyacını anlayamaz.

Kıyamet'i düşünüp titremek için Hıristiyan olmak şart değildir. Hıristiyanlık korkuyu müttefiki haline getiren kaygısız, tasasız, pervasız bir tanrısallık konusunda en büyük yararı sağlamak amacıyla bir korkuyu istismar etmekten başka bir şey yapmamıştır.

Bilinç Kıyamet'i belirsiz ve kestirilemeyen ama sıkıntılı ve bunalımlı bir *evre* gibi görür. Ürkek ve küçümseyici bir tavırla "mutlak"ı arşınlamayı düşündüğünüz sırada birdenbire yeni bir engel çıkıyor karşınıza! Kıyamet! Eee? Tanrı bizi ikinci kez öldürmek istiyor olabilir mi?

Ölümsüzlüğe karşı tek argüman sıkıntıdır. Zaten bütün inkârlarımız da buradan gelir. *Var olanı* arıyorum. Amacı olmayan bir arayış. Yakamızda bir çiçekle Kıyamet'e gidelim!

•

Sessizliği dinliyorum ve sesini boğamıyorum: *Her şeyin sonu vardır.* Dünyanın düzenine bu sözler yön vermiştir; çünkü öncesinde sessizlik vardı...

•

Her şey boş. Son bile... Sona gelindiğinde her tür önemli soru utanç verir.

•

Bütünüyle anlaşılmaz olan Kıyamet düşüncesi akıl için açık bir kışkırtma olsa da bizim hiçliğimizi açıklamaya, tarif etmeye yarar. Dinle ilgili olsun veya olmasın, tarihin son bir çözümünün düşünülmesi insan aklının belirgin özelliğidir. Böylece en saçma fikir kader özelliği kazanır.

•

İroni, yaşamın ciddiyetten yoksun olduğunu gösteren bir iştir. Ben, dünyayı hiçliğe dönüştürür çünkü ironi "güç duyumu"nu ancak her şey yok olduğunda sağlar. İronik bakış, büyüklük sayıklamaları için bir kurnazlık. Ben, yokluğunu teselli etmek için *her şey* olur. İroni hiçin acımasız bir hiç vizyonuna yükseldiğinde ciddiyeti yakalar. Trajik, ironinin son safhasıdır.

•

Kuşkucu bir ruhta mutlak tutkusu! Cüzzamlı birine yapışmış bir bilge! Mutlak olmayan ya da solucan olan her şey melezdir. Sonsuzluğun bekçisi olamayacağıma göre cesetlerin bekçisi olacağım.

•

Kökenlerini ve olası tüm yorumlarını keşfetmeye çalışacak bir gözyaşları hermeneutiği düşünüyorum. Amaç ne burada? Tarihin zirvelerini anlamak ve "olaylar"dan uzak durmak; çünkü insanın tarihi ne zaman ve ne ölçüde kendisinden daha yükseklere çıkarmayı başardığını öğrenebiliriz böylece. Gözyaşları geleceğe bir sonsuzluk karakteri verir; kurtarır onu. Gözyaşları olmasa savaşın hali ne olurdu? Gözyaşları suçu güzelleştirir ve her şeyi haklı gösterir. Onları değerlendirmek ve anlamak evrensel sürecin anahtarını çevirmektir. Böyle bir derinliğin anlamı, kendinden geçmeyle lanetlemeyi bir araya getiren yerde bize rehberlik etmektir.

•

Beni hayattan ve her şeyden ayıran Tanrı'nın ikinci sınıf bir sorun olabileceği konusunda içimde yer etmiş bir kuşkudur. Bu -çılgınlık düzeyinde bilinçli- kuşku, kollarınızı kavuşturmaya zorluyor sizi: Geriye yapacak ne kalıyor?

Hayatın anlamsızlığı, boşluğu Tanrı'yı etkileyebilir mi? Esas olmayan bir şeyin hastalığı esasa etki eder mi? Tanrısal özün, sağlığından ve erdemlerinden kuşkulanabilmemiz için uzun zaman önce çürümüş, yozlaşmış olması gerekirdi. Tanrı yok artık; şimşekler de küfürler de canlandıramıyor onu. Hangi düşkünler yurdunda dinleniyor peki? Anladım: *Kendisini dinleyen* bir Mutlak. Sonuç olarak insanın hak ettiği sadece bunamış bir Tanrı.

•

Bütün çanlar Kıyamet için çalıyor. Yüzyıllardan beri sonu haber veriyorlar; Hıristiyanlığın bizi davet ettiği koma halinin ihtişamlarını sarıp sarmalayarak. Çağrıları içinizde yankılandığında Kıyamet için hazırsınızdır ve eğer sesleri çatlaksa karar kesindir.

•

En mütevazı Hıristiyan bile zaman zaman Tanrı'yla senli benli olur. Din de bu çok önemli anları hoşgörür, aksi takdirde insan alçakgönüllülükten ölürdü. Bu nedenle tanrıtanımazlık insan özgürlüğü düşüncesini pohpohlar; çünkü Tanrı'ya *yukarıdan* bakarken kibri Demiurgos düzeyine yükseltir. Yüce ilkeyi hiçbir zaman küçümsememiş olanın kaderi köleliktir. Biz ancak Yaratıcı'yı küçümsediğimiz ölçüde gerçekten kendimiz olabiliriz.

•

Doğal bir şekilde mutlu olmayan, ancak umutsuzluk bunalımlarıyla ilgili mutluluğu tanıyabilecektir. Kurbanı olacağım ve benden korkulu bir geçmişin intikamını alırken yaşamış olma şanssızlığı dâhil her şeyin intikamını alacak olan, katlanılamayan bir mutluluktan korkarım.

•

Hıristiyan açısından cüzzamını seven cüzzamlı *onu kabul eden* cüzzamlıdan üstündür; can çekişen boyun eğenden üstündür; umutsuzluk uzlaşmadan üstündür. Hıristiyanlık, ateşi meşrulaştırarak bir azizler "kültür"üne uygun koşullar yarattı. İnsanın ateşini yükseltti...

•

"Masumiyet çağı." Reynolds'un tablolarına baktıkça tek bir başarısızlık olduğuna daha fazla inanırsınız: Çocuk olmaktan çıkmak. Cennet hayatımızın bu evresini geçmişe atar, bilinçsiz çocukluğumuzu teselli eder. Çocuğun, göğsünde tuttuğu zarif eline bakın... Mutluluğunu mahcup bir tavırla savunmak istiyor sanki! Ya da bu düşünceli gözler kaybedilmesi gereken şeylerin karşısında belirsiz bir korkuyu mu ifade ediyorlar? Çocuklar da âşıklar gibi mutluluğun sınırlarını önceden sezerler.

Gözyaşlarını her zaman sevmiş olmak, masumiyet ve nihilizm. Her şeyi bilen ve hiçbir şey bilmeyen insanlar. Hayatları kaymış olanlar ve çocuklar.

Başarısızlık bilincin zirvesidir; kısır ve uyanık olanın şaşmaz gözüne saydam gözüken dünya her şeyin dışındadır artık. Hayatı kaymış olan hödüğün biri de olsa her şeyi *bilir,* şeyler aracılığıyla görür ve bütün yaratılışı yok eder. Hayatı kaymış olan, dâhi olmayan bir Rochefoucauld'dur.

•

Eğer şair olsaydım Neron'un intikamının alınmasından başka bir şey istemezdim. Neron'suz, can çekişen bir imparatorluk üsluptan yoksundur, bir çöküşün ilginç hiçbir tarafı yoktur.

•

Yaratık içgüdülerini yok etme arzusunu Üstat Eckhart kadar ileri götüren olmamıştır. Yaratılış düşüncesini kesinlikle reddetmesi onu *Abgeschiedenheit*'a*, Tanrı'ya bağlılığın öncel koşulu olan ilgisizliğe götürür. Yaşam ve sonsuzluk arasında kesinlikle yaşamı kurban eder, teori ve pratikte bu iki sözcüğün hüzünlü çelişkisini doğrular.

•

Her şeyi içeren *Vaiz*'e niçin, neye mal olursa olsun *bir şey* eklemek istediler? Dahası *Vaiz*'de olmayan *bir şey* yanlışla lekelenmiştir. "O zaman kalbim umutsuzluğa doğru yöneldi." Hakikate doğru.

... "Çünkü çok fazla bilgelik öfkemizi artırır ve çok fazla bilgi acımızı artırır."

Vaiz "boş" olan her şeyin suç ortağı olan yaşamın azgınca direndiği hakikatlerin sergilenmesi, açımlanmasıdır.

•

Birdenbire ortaya çıkan, hiçbir yerden gelmeyen, içimizde büyüyen ve köklerimizden kopuşumuzu doğrulayan bu korku "psikolojik" değildir, son tahlilde kesinlikle *ruh* denen şeye aittir. Kaosun biçimle eski savaşı, bireyselleşmenin sıkıntıları onda yankılanır. Maddenin Kâdir-i Mutlak'a direndiği zamanları unutamam.

•

Yaşama katılmama, değişmezlikten keyif alma durumunu doğurur. Dünyayı kesin biçimler, mutlak çizgiler, ölü konturlar

* (Alm.) Huzurlu bir münzevilik durumu. (ç.n.)

içinde görmeye başlarız. Geleceği besleyen keyfi duymadığınızda her şey simetriler içinde son bulur. Birçok delilik tipinde "geometrizm" adı verilen şey her türlü depresyonla birlikte görülen hareketsizlik eğiliminin abartılmasından başka bir şey olamaz. Biçimlere düşkünlük gizli bir ölüm eğilimini açığa vurur. Depresyonunuz ne kadar ağır olursa nesneler de o kadar donmuştur ve buzlaşmayı beklerler.

"Acı, bilincin biricik nedenidir." (Dostoyevski) İnsanlar iki kategoriye ayrılır: Bunu anlamış olanlar ve ötekiler.

•

Kültür düzeyiniz ne olursa olsun ölümü yoğun olarak düşünmezseniz, kesinlikle zavallı birisiniz. Büyük bir bilgin -bundan başka bir şey olmayan- yeni sorular takıntısı içindeki bir cahilden daha aşağıdır. Bilim genel olarak insanları metafizik bilinçlerini sınırlayarak aptallaştırır.

•

Sokaklarda dolaşırken, dünya öyle ya da böyle var gibidir. Ama camdan bir bakın: Her şey gerçek dışı olur. Nasıl oluyor da bir camın saydamlığı bizi hayattan bu kadar ayırabiliyor? Aslında bir pencere, bizi dünyadan, bir hapishanenin duvarına göre daha fazla ayırır. Hayata baka baka, sonunda *unutursunuz* onu.

•

Kötümser yazarları okudukça hayatı daha fazla seviyorum. Schopenhauer'i okuduktan sonra bir nişanlı gibi davranıyorum. "Hayat bir rüyadan başka bir şey değildir," diyen Schopenhauer haklıdır. Ama hayallere olumlu bakmak yerine onların maskelerini düşürüp hayaller dışında bir şeyin olabileceğine inandırdığında büyük bir tutarsızlık gösterir.

Gerçek olsaydı kim tahammül edebilirdi hayata? Rüya, içine düştüğümüz büyü ve korku karışımı bir şeydir.

•

Genel olarak her manzara ve doğa, zamanın dışına kaçıştan başka bir şey değildir. Bu nedenle kendimizi ne zaman doğadan ibaret olan bu madde düşüne bıraksak hiçbir zaman hiçbir şeyin olmadığını düşünürüz.

Ölümlülerle düşüp kalkmak, aklı başında biri için işkence, sonu gelmeyen bir kanamadır. İnsanlar arasında gözleriniz açık yaşadıktan sonra başka yaralar için kan biriktirmişseniz, bu demektir ki hepimizin felaketi konusunda hiçbir şey anlamamışsınız.

İnsanlardan nefret ettiğiniz ölçüde özgür olursunuz, Boş mükemmellikler ve zamanın dışında kalan, tarihin dışında kalan acılar ve mutluluklar yaşayabilmek için insanlardan nefret etmek gerekir. Gördüğümüz haliyle insan denen bu fenomende her türlü hayranlıkta bir değerlendirme yetersizliği ve zevksizlik vardır. İnsandan nefret ederseniz doğayı bir özgürlük, bir vazgeçme yolu olarak görürsünüz ve romantikler gibi zihnin yolculuğunda bir durak olarak görmezsiniz. Gelecekle karışarak kendimizi gerilettikten sonra bilincin ulaştığı büyüklüklerin saçmalamasıyla kırdığımız ilk kimliğimizi yeniden keşfetmenin tam zamanıdır şimdi. Kendimde akozmik olan her şeyi yok etme ihtiyacı duymadan bir manzarayı seyredemem. Bitki nostaljisi, toprakla ilgili özlemler, güneşin ölümcül çevrimine tabi olan bitki olma arzusu.

Hayatta ilkbahar sonu histerisi gibi bir şey vardır.

•

Ne şair olacak kadar mutsuz, ne filozof olacak kadar kayıtsız... Sadece uyanığım ben, ama mahkûm olacak kadar uyanık.

"Başkalarını öldüren şeyler beni yaşatıyor." (Michelangelo) Yalnızlık üstüne söylenecek daha fazla bir şey yok...

•

Dünya bir bahaneden başka bir şey değil. Bir şey düşünmeye ihtiyacımız var ve dünyayı bir düşünce konusu olarak tercih ettik biz. Düşünce, dünyayı yok etme fırsatını her zaman ele geçirir.

•

Buda iyimserdi. Acının, varlığı varlık olmayan gibi tanımladığını gözlemlememiş olabilir mi? Çünkü yaşam ya da hiçlik ancak acı aracılığıyla "vardır". Boşluk, başarısız bir acı çekme özlemi değilse nedir? Nirvana daha yüce bir acı çekme durumuna, sıkıntının daha fazla maddeden arınmış bir haline denk düşer. *Yokluk*, var olma eksikliği anlamına gelebilir ama acının eksikliği anlamına gelmez. Çünkü acı her şeyden önce gelir; Evren dâhil.

Kederli olma fırsatını tek bir kere bile kaçırdığımı sanmıyorum. (Benim insan olma eğilimim.)

Kesinlikle yaşam tutkusu nöbetleri içinde öleceğimi anladım. Korku beni dünyaya, insanların kendilerinden geçme, gizemli vazgeçme anlarında, duyular boşaldığında ve bütün gözeneklerini istila eden, sözleri ve düşünceleri susturan yaşamı özümsediklerinde görülen çok güçlü bir şehvet duygusundan daha sıkı biçimde bağlar.

Ölümümü umutlarım ve başarısızlıklarımla birlikte sürüklemeseydim, hayvanlarla birlikte yaşar, kendimi bilinçsizliğin kutsal uykusuna teslim ederdim. Ölüm... Ölüme sadece gizli bir özlemle, bitkisel bir nostaljiyle, doğanın ölümcül dalgalanmalarıyla, suç ortaklığıyla bağlı değil miyim? İnsanın öleceğini bilmezlikten gelmeyi reddetmesi daha çok bir kibir değil midir? Çünkü ölüm düşüncesi kadar pohpohlayıcı bir şey yoktur. Ölüm *düşüncesi,* ölümün kendisi değil.

Öleceğimi bilmekten vazgeçmek... Hayatım boyunca razı olmayacağım bir şeydir bu, ama bu bilgiyi unutabilmek için ölümü bekliyorum.

•

Her şeyden, nesnelerden ya da yaratıklardan nefret etmek ıssız ve kasvetli görüntüler çağrıştırır. Dünyanın yeteri kadar ıssız olmadığına üzülürüz, dağları düzeltmek isteriz, gün batımlarının korkunç olduğu bir Moğolistan düşleriz.

Hıristiyan çileciler sadece çölün günahsız olduğunu düşünüyorlardı ve çölü meleklere benzetiyorlardı. Bir başka deyişle, ancak hiçbir şeyin bitmediği yerde saflık vardır.

•

Başkalarını küçümseyerek, kurban ederek; ucube, hayvan durumuna düşürerek alçalma arzusu... "Öteki"nin varlığının kabul edildiği "inşacı" bir amaca katılma ihtiyacı hisseden, daha çok alçalır. Ama öteki yoktur, bu sonucun reddedilmesi mümkün değildir ve bize güç veriyor bu. Yalnız olmak, acımasızca yalnız olmak, neye mal olursa olsun boyun eğilmesi gereken emir. Evren boş bir uzamdır ve yaratıkların var olma amacı yalnızlığımızı doğrulamak ve güçlendirmekten başka bir şey değildir. Kimselere rastlamadım, maymun

gölgelerini andıran gölgelerin üstünde sendelemekten başka bir şey yapmadım.

•

Korkularımız Tanrı'nın ilk savaşını yaptığı sonsuz geceden gelir. Sonuç yarım bir zafer olmuştur: O günün yarısını kabul ettirebilmiştir ancak. Tam günü gerçekleştirme hedefi insana verilmiştir. Ama insan bu hedefe ancak düşüncede ulaşabilmiştir. Huzur bulmak için uyumuyoruz, geceyi ve sahte zaferimizi unutmak için uyuyoruz.

•

Başarısızlıklarımızın ve onur yaralarımızın gölgesinde yaşıyoruz. Deliliğe kadar varan azgın güç iştahının bu dünyada tatmin edilmesi mümkün değildir. Yaratıcı içgüdü ve tüketici öfkesine yer yok bu dünyada.

Dinde fetih arzumuzun başarısızlıklarına bir teselli arıyoruz. Bu dünyaya başka dünyalar ekleyerek şaşırtıcı zaferler umut edebiliriz. Bu dünyanın lanetli sınırları içinde soluksuz kalma korkusuyla dindar oluyoruz. Boyun eğmeyen bir ruh tek bir düşman tanır: Tanrı. Yenilmesi gereken odur, fethedilmesi gereken son kale odur.

•

Tanrı'yla biz iktidarı sırayla paylaşıyoruz. Hiçbir şeyin uzlaştıramayacağı iki dünya anlayışı buradan gelir. Bizim gibi, Tanrı da taviz vermek istemez.

•

Bazen, ruh ve beden arasındaki ilişkileri açıklamak için her eylemi tanrısal bir müdahaleyle açıklayan filozoflara hak vermeden edemiyorum. Ama yarı yolda kaldılar bu filozoflar. Bu müdahale olmasa dünyanın kaosa düşebileceğini,

parçalanabileceğini ve uçuruma yuvarlanabileceğini anlamadılar. Onlara göre Tanrı bu geçici dengeye destek *vermeden* yapamaz. Tanrı her şeye karışır, en küçük ayrıntılarda bile *vardır.* O istemese gülebilir miydik? Attıkları her adımda ona yakaranlar kendi başına bırakılan dünyanın anında yok olacağını çok iyi biliyorlar. Aslında Tanrı ilk baştaki kayıtsızlığı içinde kalsaydı ne olurdu?

Onu onunla birlikte yönetmek mümkün değildir. Onun yerini alabilirsiniz ya da onun halefi olabilirsiniz ama onunla birlikte hüküm süremezsiniz çünkü yaratığın kibrini çekemez o. İnsan böyle yaratılmıştır: Tanrısallıkta kaybolur ya da Tanrısallığı kışkırtır. Bugüne kadar onun huzurunda hiç kimse "mantıklı" olmamıştır. Tanrı'ya geçici olarak hizmet etmek, işte insanın hiç değişmeyen hırsı.

... Ama bizim başarısızlığımız bizi Tanrı'dan uzaklara atan, daha sonra tekrar yanına getiren bu gizemli git-gel hareketi içindeki kadar hissettirmez kendini... Kaderimizin iflah olmaz her şeyini yansıtan bozgunun ve yaratılışın birbirlerinin yerini almaları.

•

Mezar kazan ve bu mezara gece gündüz gözyaşlarını akıtan Tebaili münzevileri düşünürüm sık sık. Üzüntülerinin nedeni sorulduğunda ruhlarına ağladıklarını söylerlermiş.

Uçsuz bucaksız çölde mezar vahadır, bir yer ve bir destektir. İnsan kendi deliğini uzamda sabit bir noktaya sahip olabilmek için kazar. Ve yolunu şaşırmamak için ölür.

•

Niçin belleğimi araştıracaktın? Beni hatırlaman neye yarar? Günahını ve benim bunalımımı kendi bunalımınla karşılaştırarak değerlendirmeyi başaracak mısın?

Yaratıktan yüz çevir!

Unut beni çünkü özgür olmak istiyorum ben. Ve hiçbir şeyden korkma, en küçük bir düşünce bile vermeyeceğim sana. Birbiri için ölmek... Issızlığa teslim edilmiş ve ilahi Cehalet'inle Hayat dediğin bu mezar yerinde başımıza buyruk olmamızı kim engelleyecek?

•

Her dinin son sözcüğü: Ruhun yitirilmesi olarak *yaşam.*

Artık hiç kimseyle paylaşacak bir şeyim yok. Belki bir süre daha Yalnız olanla bir şeyleri paylaşabilirim.

•

Tanrı üstüne paradokslar ne kadar ileri götürülürse onun özünü o kadar iyi açıklarlar. Hakaretler bile ilahiyattan veya felsefi düşünceden daha yakındır *ona*. Hakaretler insanlara yöneltildiğinde kesinlikle kaba ve anlamsızdır; *insanın* hiçbir sorumluluğu yoktur, yanlışın ya da günahın kaynağında insanın yaratıcısı vardır. Âdem'in günahı öncelikle tanrısal bir felakettir. Tanrı insanı bütün noksanlıkları, çürümüşlüğü ve çökmüşlüğüyle donatmıştır. Dünyaya gelişimizin ilahi mükemmeliyeti kurtarması gerekirdi. Kâdir-i Mutlak'ta "yaşam", maddi enfeksiyon, günah olan şeyler insana yöneldi ve böylece Tanrı kendi hiçliğini kurtardı. Süprüntülerin atıldığı yer işlevi gören bizler sayesinde her şeyini boşaltıyor *o*.

... İşte bu nedenle başımızı gökyüzüne çevirip lanetler yağdırdığımızda bunu ötekinin yükünü taşıyanın hukuku adına yaparız. Tanrı bizim başımıza gelecek olan şeylerden kuşkulanır ve bizi hiç değilse bazı acı ve sıkıntılarımızdan kurtarması için *oğlunu* gönderdiyse bunun nedeni merhamet değil pişmanlıktır.

İçimde yaşama özlem duyan her şey Tanrı'dan vazgeçmemin şart olduğunu söylüyor.

•

İnanmak kibirle başlar. Keyifli bir şey değilse de her halükârda "onurlu"dur. *O*na tutku duyulmayınca insanlarla ilgilenmek zorunlu olur. Daha da aşağı düşmek olur mu?

•

Özgürlük ve mutluluk arasında bir tercih yapılamaz. Bir yanda acı ve sonsuzluk, öte yanda vasatlık ve güvenlik. İnsan mutluluğu kabul etmeyecek kadar kibirli bir hayvan, onu küçümsemeyecek kadar da günahkârdır.

"Mutluluğun" bir keyifsizlik doğurması anlamlı değil mi? Acı çekmediği için övünen biri var mıdır? Mutsuz insanlar karşısında duyduğumuz sıkıntı acının bir varlığın belirgin özelliğini hatta özgünlüğünü ifade etmesinden başka bir şey değildir. Çünkü insanı insan yapan bilim, sanat ya da din değil, mutluluğu mutlu olma kapasitesine kesinlikle sahip olmadığından bilinçli olarak reddetmesidir.

•

Umudumuz ne kadar az olursa kibrimiz o kadar artar, öyle ki umutsuzluk ve kibir birlikte açılırlar ve gözlemleri çok keskin olan biri bile birbirlerinden ayıramaz bunları. Kibir umut etmeyi, *ben*in uçurumunun dışına çıkma çabasını yasaklar bize ve umutsuzluk karanlık bir hava doğurur... Bu karanlık hava olmazsa kibir aşağılık bir oyuna ya da sefil bir yanılsamaya dönüşür.

•

Umutsuzluğumuzun sonucu olan Tanrı yokluğunun çürütülmez kanıtları karşısında bile var olmaya devam etmelidir.

Doğrusunu söylemek gerekirse her şey hem ondan yana hem de ona karşıdır, çünkü var olan her şey onu hem yalanlar hem doğrular. Lanetleme de dua da haklıdır. Aynı zamanda hem dua edip hem lanetlediğinizde Gizem'in yüce temsilcisine yakınlaşmış olursunuz.

•

Beni hem tatmin eden hem üzen bir kelime aradığımda sadece "unutma"yı bulabiliyorum. Artık hiçbir şey hatırlamamak, hatırlamadan bakmak, Anlaşılmaz'ın karşısında gözleri açık vaziyette uyumak.

•

Tanrı'yı ondan son bir sevgi kanıtı koparabilmek amacıyla koma halinde bir varlık gibi göğsünüze bastırma gücü... Ve daha sonra kucağınızda onun cesedini bulmanız...

•

Gündelik inziva amacıyla elimizin altında bir Alman mistiği, Hintli bir şair ya da Fransız bir ahlakçı bulundurmak ne büyük mutluluk!

•

Gece gündüz okumak, ciltleri yutmak, uykusuzluklar... Çünkü hiç kimse öğrenmek için okumaz, unutmak için okur insan. Geleceği ve takıntılarını yok ederek bunalımın kaynağına kadar gitmek!

•

Onunla sürekli dalaşmak ne kolay ne de zevkli bir şeydir. Herhangi bir dürtüyle böyle bir yola girdiğinizde her türlü ölçüyü ve ihtiyat duygusunu yitirirsiniz. *Superbia*: Yaratığın kendini beğenmişliği. Anlaşmazlığa ve

uyuşmazlığa iterek alçakgönüllülüğü yok eder ve yazgıyı trajediye dönüştürür. Çılgınlıklarımızın ve alçaklıklarımızın temelini oluşturan kendini beğenmişlik olmasa tarihi kavrayamazdık. Kendini beğenmişlik son tahlilde sonu gelmeyen gasptır. Bunu sonuna kadar yaşamış olanın tek bir rakibi olabilir artık...

•

Dünyanın içinde yer alan her şey adi ve bayağıdır. Ama bayağı bir din yoktur... En ilkel ilahi titreme görünüşe bir soluk katar. Dünyada lütuf kül gibi gözükür. *Öbür dünyada* hiçliğin kendisi lütuf gibi gözükür.

•

Biraz daha gayret etsek Tanrı'yı daha mutlu edebilirdik. Ama terk ettik onu ve o şimdi dünyanın yaradılışından önceki yalnızlığından daha fazla yalnızlık çekiyor.

•

Üstat Eckhart'a göre Tanrı'nın zaman ya da zamanın içinde olma kadar nefret ettiği bir şey yoktur. Sonsuzluğu çok isteyen Tanrı. Tanrı'yla birlikte Üstat Eckhart "zamanın kokusunu ve tadını" bile hor görür.

•

"Mutlak"m bilinçli ve kesin biçimde reddedilmesi Tanrı'ya direnmenin yoludur. Yanılsamanın, yani tüm yaşamın özü yararına...

•

Beni sadece davetsiz bir misafir gibi kabul eden dünyayı affedebilecek miyim?

•

Cennet bilincin derinliklerinde inliyor, bellek ise ağlıyor. Ve biz böylece gözyaşlarının metafizik anlamını ve yaşamı daimi bir pişmanlık olarak düşünüyoruz.

GÖZYAŞLARI VE AZİZLER, 1937

EMIL MICHEL CIORAN

YAYIMCININ NOTU

Cioran, 1947'de Mallarmé'yi Rumence çevirmeye çalışırken durup kendi kendisine "Ne saçmalık bu! Mallarmé'yi hiç kimsenin tanımadığı bir dile çevirmenin ne hayrı olabilir,"* dediği günden sonra sadece Fransızca yazmış, hatta (*Gözyaşları ve Azizler*'i birlikte İngilizceye çevirdikleri Ilinca Zarifopol-Johnston başta olmak üzere birkaç istisna dışında) neredeyse hiç kimseyle Rumence konuşmamıştır. Yeni bir kimlik edinmiştir Cioran. İsmini bile bu değişikliğe uyarlamıştır. E. M. harflerini, isminin kısaltması olarak değil, bir parçası olarak kullanmış ve adı E. M. Cioran olan yeni bir *persona* yaratmıştır. Fransızca yazmaya başladıktan sonra bir kitabını defalarca yeniden yazmasından olsa gerek, "Valery'nin ölümünden bu yana Fransız dilini onurlandıran en büyük yazar" veya "Fransız dilinin ustası" gibi sıfatlarla anılmıştır. Rivarol dışında hiçbirini kabul etmediği pek çok ödüle layık görülmesinde provokatif düşüncelerini açık bir Fransızcayla dile getirmesinin payı olduğu inkâr edilemez. Ne var ki Fransızca yazmanın, Cioran için sadece gramatik bir tercihle açıklanamayacağını, onun Rumence yazdığı ilk kitapları Fransızcaya çevrilmeye başlandığında daha iyi

* Cioran, *Ezeli Mağlup*, çev. Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul 2012, s. 22.

anlaşılmıştır. Rumence yazan Cioran ve Fransızca yazan Cioran, birbirleriyle birçok ortak yönü olan iki ayrı kişidir neredeyse. Bu iki Cioran'ın yazdığı kitaplar da, haliyle, birbirleriyle birçok ortak yönü olsa da iki ayrı kitaptır; tıpkı *Lacrimi şi Sfinţi* (1937) ve *Des larmes et des saints* (1986) gibi.

Cioran'ın kardeşi Relu, ağabeyinin Sibiu'da ders veren papaz babası ve onun öğrencileriyle birlikte sabahlara kadar şarap içerek teolojik tartışmalar yaptığını anlatır. O günlerin üzerinden çok da fazla vakit geçmemişken, Cioran'ın henüz yirmi beş yaşında yazdığı ve en çok önemsediği bu kitabı neredeyse yarım asır sonra Fransa'da yayımlanacağı zaman, çevirmeni Sanda Stolojan'la birlikte metnini acımasızca budamış, elden geçirmiş ve neredeyse yarısını atmıştır yazdıklarının. Öyle ki, bu "çeviri" üzerine tek başına çalıştığı bir gecenin sabahında Cioran'a çalışmasının nasıl geçtiği sorulduğunda yaklaşık otuz yerde geçen "Tanrı" sözcüğünü çıkardığını söylemiştir.

Bu nedenle, *Gözyaşları ve Azizler*'in 1937'de Rumence yayımlanan -ilk- halinden yapılan bir seçki de eklendi kitabın sonuna. *Gözyaşları ve Azizler*'in iki basımında da bulunan bölümlerle kitabın şişirilmesi yerine, Cioran'ın "acımasızca budadıkları" seçildi ve böylece, iki kitap/iki Cioran arasındaki farkın görülmesine yardımcı olmaya çalışıldı. Orijinal Rumence kitabı Cioran'la birlikte İngilizceye çeviren Ilinca Zarifopol-Johnston'ın çevirisinden (*Tears and Saints*, University Of Chicago Press; 1995) yapılan bu seçki, Behlül Dündar ve Ferhat Özkan tarafından hazırlanıp Türkçeye çevrildi.

GÖZYAŞLARI VE AZİZLER

Gözyaşlarının kökenini araştırırken azizleri düşünüyordum. Gözyaşlarındaki acımsı parlaklığının nedeni onlar olabilir mi? Kim bilir? Emin olduğumuz, gözyaşlarının azizlerin *iz*leri olduğu. Gözyaşları dünyamıza azizler aracılığıyla girmedi. Yine de onlar olmasaydı, bir kayıp cennet özlemi çektiğimiz için ağladığımızı hiç bilemeyecektik. Yeryüzünün emdiği tek bir damla gözyaşı gösterin bana! Yok! Bilmediğimiz yollardan gökyüzüne gitmiştirler hep. Acı, gözyaşından önce gelir. Ama azizlerdir onları iyileştiren.

Azizler *bilinemez*. Derinliklerimizde uyuyan gözyaşlarını uyandırdığımızda, onlar *aracılığıyla,* bir insanın insan olmaktan nasıl feragat ettiğini anlayabiliriz ancak.

Azizlik değil, azizlerin yaşamıdır ilginç olan. Bir insan nasıl kendisinden feragat eder ve azizliğe giden yola düşer? Peki, bir insan azizlerin yaşamöykülerini nasıl yazabilir? Onların izlerini takip ederek; ayaklarındaki yaraları onların gözyaşlarında ıslatarak!

•

Mevlâna*: "Kemanın** sesi cennet kapısının açılış sesidir."

Bu durumda, bir meleğin iç çekişini ne ile kıyaslayabilir insan?

•

Rilke'nin şiirindeki "Üstümdeki bu gökle yaşayamıyorum artık," diyerek ağlayan kör kadına ne söyleyebiliriz? Biz de ayaklarımızın altındaki bu yeryüzüyle artık yaşayamadığımızı söyleseydik, bu onu rahatlatır mıydı?

•

Galiba kimse Tanrı'ya giden yolları müzik ve dansla -sevenlerinin çok uzun zamandır azizleştirdiği- Mevlâna'dan daha fazla inşa etmemiştir. Meçhul bir gezgin ve eğitimsiz bir bilge olan Şems ile Mevlâna'nın buluşmaları hayranlık uyandırıcıdır. Tanıştıktan sonra Mevlâna'nın Konya'daki evine kapanmış ve tam üç ay boyunca bir an bile dışarı çıkmamışlardır. Bu durum bana sezgisel bir kesinlikle, orada her şeyin konuşulup söylendiğini düşündürüyor.

O zamanlarda insanlar birbirlerinin sırlarını beslerdi. Tanrı'yla her zaman konuşabilirdiniz ve o da iç çekişlerinizi hiçliğine gömerdi. Ama şimdi teselli edilemez bir haldeyiz, konuşabileceğimiz kimse yok çünkü. Yalnızlığımızı fanilere itiraf edecek kadar küçüldük. Bu dünya bir zamanlar Tanrı'*da* yaşamış olmalı. Tarih kendi içinde ikiye ayrılır: İnsanın,

* Cioran, Rumence "Djelal-eddin-Rumi" ifadesini kullanmış, Türkçe çeviride ise "Celâleddin-i Rumî" yerine "Mevlâna" tercih edilmiştir. (y.n.)

** Rumence metinde "viori", İngilizce metinde "violin" (keman) kelimesiyle kast edilen enstrüman "rebab"dır. (y.n.)

coşkun ilahi hiçliğe doğru çekildiğini hissettiği evvel zaman ve ilahi ruhtan boşalmış dünyanın hiçliğinin olduğu şimdi.

•

"Mistik, senin sırrını sana sessiz kalarak söyleyen kişidir." (Bu tanımı yapan Doğulu büyük bilgenin adını hatırlamıyorum.)

•

Mevlâna, kalbin beş duyusundan bahseder. Mistisizmin ruhani bilgisini verir onlar. Mistik bilginin yüce ifadesi olarak coşkunluk, tek bir alevde erimiş tüm duyulardır.

•

Tanrı'm, sen olmayınca bir deliyim, seninle olunca ise deliriyorum.

•

Azizlik bir çeşit deliliktir. Ölümlülerin deliliği beyhude ve hayalî işlerle kendini bitirirken, ilahi delilik her şeyi kazanmaya yönelik bilinçli bir çabadır.

•

Hiçbir akli durum yumuşak bir kederden -ki ilham karşıtıdır- daha az yaratıcı değildir. Her şey hüznün *seviyesine* bağlıdır; titreşimlerinin sıklığına. Bir yere kadar şiirsel, ötekinde müzikal ve en sonunda dinîdir. İşte bu nedenle, hüznün de çeşitleri vardır: Şairlerin, müzisyenlerin ve azizlerin hüznü. Şairlerin ya da müzisyenlerin hüznü, onları kalplerini terk edip dünyayı dolaşmaya çıkar ve bir yankı gibi geri döner. Azizlerin hüznü de terk edip gider kalbi, ama Tanrı'da durup kalır sonunda ve böylece her azizin o gizli dileği yerine gelir: Tanrı'nın mahkûmu olmak.

•

Azizler alevler *içinde* yaşar, bilgeler ise onların yanında.

•

Beethoven hüznünün üstesinden gelir çoğunlukla. Onun kendisini böylesine kısıtlaması beni ona yabancılaştırıyor. Chopin ve Schumann haz dolu bir hüznün duayenleriydi. Beethoven ise hüzün karşısında gösterdiği irade zaferlerinden gurur duyar gibidir. Umutsuzluğun, "irade"nin dünyayla savaşırken yaralanan gururunun duayeniydi o daha çok.

•

"Bir gül yağmuru boşanacak ölümümde." (Azize Teresa)

"Gül, çıplak azizlerin bedeninden sızan parfüm." (R. M. Rilke)

•

Mozart'ın zarafetiyle çınlayan gamlı tınılar: Onları keşfedememiş biri, zarafetin hüzne galip geldiğini ve orada melankolik zarafetin mevcut olduğunu bilemez. Bir Mozart *andante*si bizi mutluluğa davet etmez. Örneğin, piano ve orkestra için la majör bir konçerto... Belki de Mozart'ın la majör bir ruhu vardı, içindeki minör notaların tüm cazibeleriyle var oldukları bir ruh...

Mozart'ın armonilerinden doğan tüm hakikatleri severim, gül kokusuna eş değer sesler... Fakat hakikatlerin tonlamaları veya yankıları olmadığı için, boş bir ruh elbette onları hayli soğuk bulabilir.

•

Umutsuzluk, öteki duygulara kıyasla, varlığımız ile etrafımız arasında daha çok iletişim sağlar. Gerçekte umutsuzluk, karşılık veren bir dış çevre talep eder, hatta gerekirse onu kendisi yaratır. Güzelliğe, sadece içindeki boşluğu doldurmak için başvurur. Ruhun boşluğu öyle geniş, acımasız ilerleyişi öyle durdurulamazdır ki, direnmek imkânsızdır. Cennetten geriye ne kalırdı, eğer bir umutsuzluk bakışıyla bakılsaydı? Bir mutluluk mezarlığı.

•

İçimizde bir melodi uyandırmayan manzaralar bir hatıra haline gelemezler. Parklarda bir coşkunluk ve hüzün içinde dolaşmamış hiç kimse Mozart'ın lütfuna mazhar olamaz. Brahms'sız kutsal akşamlar? Ya da Beethoven'sız görkemli doğa? Müziğin kozmik bir karakteri vardır. Doğa sevgisi olmaksızın müzik tutkusunun bir temeli yoktur.

•

Yaşamı tutkuyla sevenler dışındakilere ölüm hiçbir anlam ifade etmez. Ayrılacağı bir şeyi olmayan biri nasıl ölebilir ki? Ayrılık hem ölümün hem de yaşamın olumsuzlanmasıdır. Ölüm korkusunun üstesinden gelmiş biri yaşam karşısında da zafer de kazanmıştır. Çünkü yaşam bu korkunun diğer adından başka bir şey değildir.

Sadece zenginler ölümü yaşar; fakirler ise bekler onu. Hiçbir dilenci ölmez, sadece sahip olanlar ölür.

Zenginlerin çektiği acı, fakirlerin kuş tüyü yatağıdır. Ölüm tüm sarayların korku ve çilesini kendisinde toplamıştır. Lüks içinde ölmek milyon kere ölmek demektir.

•

Uzayıp giden bir melankoli silsilesi var: Bir gülüş ve manzarayla başlayıp kırık bir çanın ruhta çınlamasıyla bitiyor.

•

Hayat yolunda ilerledikçe bir şey öğrenmediğinizi, sadece anılara gittiğinizi daha iyi anlıyorsunuz. Sanki bir zamanlar yaşadığımız dünyayı yeniden icat etmeye benziyor bu. Bir kazancımız yok, sadece kendimizi yeniden kazanıyoruz. Kendini bilme tersine bir evrimdir. Öteki yaşam kuramı da böyle doğmuştur; birey olma kazasından öncedir o. Varlığımız unutulmuş bir orijinal görüntüyü taklit ediyor. Öyleyse azizlerin metafiziksel varlığı ne anlama geliyor? Cennette Tanrı'ya yakınlığı hatırlatan zamansız anılar mı yapışmıştır yakalarına? İlahi bir görüntü anısının derinliklerinde saklanıyorlar olabilir mi?

Azizler bilinçaltlarındaki ilk hatıranın baskısıyla Tanrı'yı taklit ederler.

Her insan için Tanrı ilk hatıradır. Bellekte geriye gitmek, sıradan bir insanı aşsa da bir azizin temel başarısıdır; her ne kadar çoğu zaman tam olarak çabalarının gidişatını kendileri de anlamasalar da...

•

Ne söylersek söyleyelim, tüm kederlerin sonu Tanrısallıkta kayboluştur.

•

Mutluluk, on sekizinci yüzyıl müziğinin pastoral ağıtlarında bulduğum büyüleyici bir duraktır. Mutluluk hakkında yalnızca duyduklarımı söyleyebilirim.

•

Shakespeare ve Dostoyevski'den sonra geliyoruz, bu yüzden bilge olamayız. Onlar sayesinde insanlar acılarını dindirmişler, kökenimiz hakkındaki anılara dönmüşler ve kayıp cennetle gurur duymaya başlamışlardır.

•

Nesnel bir bakış açısıyla bakarsak tüm ölümlüler, ölüme eşit mesafededirler. Ölümle her an yüz yüze gelebiliriz. Öznel bir bakış açısından ise -ki önemli olan da budur zaten- bazıları o kadar yakındır ki ölüme, neredeyse artık onunla özdeşleşirler ve diğerlerinin aklına bile gelmez ölüm. Rilke veya Novalis için bir amaç olarak ölüm hiçbir anlam ifade etmez. Aslında sadece bir kez ölen hiçbir şair yoktur.

•

Dilenmek, fakirliğin bir ürünü değildir. Mükemmel bir devlette bile, tarihteki herhangi bir devlette olduğu kadar dilenci olacaktır. Profesyonel bir dilenci yaşamın sürekli bir özelliğidir. Kesişen yollar, kapılar ve acıma oldukça olmadık yerden çıkıp gelecektir. Dilenciler kavşakların parfümü, şehir kapılarının samimiyeti, hayırsever tüm insanların kurtuluşudur. Onlar olmayınca acıma, zihinde bir boşluk gibi büyür de büyür, kendini koyacak bir yer bulamaz ve eziyet veren bir tatminsizliğe yol açar. Mümkündür ki acıma duygusu doğurmuştur dilenmeyi, ya da en azından ikisi aynı anda doğmuştur. Sosyal adaletsizlik sıradan dilencileri çıkarır ortaya; bir özelliği olmayan, *düşmüş* insancıkları. İçgüdü sahibi bir dilenci ise hiç kimsenin anlamadığı biridir. Onu en az anlayanlar hayırseverlerdir, hatta korkarlar ondan. Bir dilenci olsaydım, kimseden bir şey almazdım. Ama işte

dilencinin yüceliği de burada yatıyor: Herkesten alır o. Onun için, veren kimse, birey olarak hiç kimsedir. Onu ilgilendiren şey sadece bir eğilme hareketi, veren kişilerin önünde eğilerek gösterdiği hürmet. Onun gururu bizim kibrimizin kıvrımlarında ilerler. Biz kibirle eğilip önüne birkaç kuruş attıkça gözleri parlar da parlar. Bir dilenci onu tokatlasak daha da mutlu olur belki, çünkü bu onun *insan*larla tek temasıdır. Bende niye bir dilenci hevesi yok? İnsan bir dilenci olarak doğmalıdır aslında.

•

Tanrı'm, cehennemin kapılarındaki gözyaşlarını toplayacağım ve içlerine evimi inşa edeceğim. Senin gölgeni kendi alacakaranlığımla sarıp katlayacağım. Tıpkı dünyanın zihnin bir yanılgısı olması gibi Tanrı da kalbin bir yanılgısı olabilir mi?

•

Tanrı'nın ortaya çıkışı yalnızlığın ilk ürpertisi ile aynı zamana rastlıyor. Ürpertinin boşluğunda buluyor yerini. Böylece ilahi sonsuzluk tüm varlıkların katlandığı yalnızlığın tüm anlarına yetişiyor.

Kimse Tanrı'ya inanmıyor; tek başına bir monoloğun eziyetinden kaçmanın dışında. Konuşacak başka kimse var mı zaten? Tanrı her tür diyaloğa açık görünüyor ve anlaşılan kederli yalnızlığımızın dramatik bahanesi olmaktan alınmıyor.

Tanrısız bir yalnızlık katıksız bir deliliktir. En azından çılgınlıklarımız onda sonlanır ve böylece bizler ruhumuzu ve zihnimizi sağaltırız. Bir tür paratonerdir Tanrı. Kederlerimizin ve düş kırıklığımızın en iyi *iletkenidir*.

•

Dostoyevski cenneti kurtarmaya çalışan son insandı. Gelgelelim, tek başarısı *Düşüş* için daha güçlü bir tercih yaratması oldu. Cennet'e ve bizim cennet tutkumuza darbeler indirmiştir böylece. Son darbe!

Cennetten kovulmadan önce Âdem'i tanıyan son insan Dostoyevski olmuştu. Ne var ki bize sadece günahın şehvetini öğretmeyi başarabildi.

Dostoyevski'yi azizleştirme çabamız boşuna. Bu konuda hep başarısızlığa uğrayacağız. Buna rağmen, onun pabuçlarının bağcıklarını çözmekten gurur duymayacak bir aziz var mı, emin değilim.

•

İsa'nın en büyük şansı genç ölmüş olmasıdır. Eğer altmışına kadar yaşasaydı bugün bize ondan kalan haç değil, anıları olacaktı. Ve biz de bugün bile Tanrı'nın bahtsız oğlunun üstündeki tozu temizliyor olacaktık.

•

Vazgeçişten başka bir mutlaklık olmadığını fark edince kendimi görünüşlere adadım.

•

Ancak bir genelev veya bir meleğin gözyaşı bir süre için uzaklaştırabilir bizi ölümün dehşetinden.

•

İnsan yatay haldeyken düşünebiliyor ancak. Ebediyeti dikey bir açıda anlamak neredeyse imkânsız. Hayvanlar dikelip yürümeye başladıklarında insan olmaya doğru evrilmiş

olsalar da *bilinç* serbestlik ve tembellik anlarında doğmuştur. Yere uzanıp gözlerinizi gökyüzüne diktiğinizde dünya ile aranızdaki ayrılık bir uçurum gibi açılır, ki bu olmadan bilinç de söz konusu değildir. Tek bir düşünce bile insan ayaktayken doğmamıştır. Yatay hareketsizlik tefekkür için bir gerekliliktir. Gerçi, bu şekilde pek de mutlu düşünceler çıkmaz ortaya. Fakat tefekkür "katılmama hali"nin bir ifadesidir ve bu yüzden varlığa tahammülü yoktur. Yatay bir çizgiden hiçlik doğarken tarih dikey bir duruşun ürünüdür.

•

Azizlerin neden bir melekler kültü inşa ettiklerini hep merak etmişimdir, ne de olsa melekler, azizlerin ilahi zaferdeki rakipleridir. Kuşkusuz politik bir hataydı bu, şaşırtıcı bir öngörü eksikliğini açık etmekti. Cennetin kapıları meleklerin aracılığı olmaksızın da açık değil miydi onlara? Azizler, cennete yeniden kavuşmuş bir zamanın kovulmuş melekleri olabilir pekâlâ. Eğer öyleyse, bu durumda cennet onlar için yakın bir anı olsa gerek; yoğun bir şekilde hatırladıkları, arzularını daha da alevlendiren bir hatıra. Göksel isteklerinin nedeni bu olabilir mi? Azizler acıyı ve dolayısıyla bilgiyi tanımış melekler gibi görünüyorlar bana.

•

Azizlerin takıntısı: Hastalığı, *hastalık*la iyileştirmeye çalışmak.

•

Müziksiz bir kalp hüzünsüz bir güzelliktir.

•

Yaşamda öyle anlar vardır ki insan her şeyi Tanrı'yla ilişkilendirir. Aşağısı kurtarmaz. Yine de bazen Tanrı diye bir şeyin olmadığı korkusu yakalar insanı ve her şeyi onunla ilişkilendirmek böylece yararsız görünmeye başlar. Temel ilkenin bu faniliği, -mantıken saçma olsa bile yine de bilinç düzleminde geçerlidir- insana tuhaf bir korku salar. Tanrı acaba ruhun bir *modası* olabilir mi, tarihin gelip geçici bir tutkusu?

•

Bir insanı ruhundan yükselen müzik ölçüsünde tanıyabiliriz sadece. Fakat beni sadece kendilerini müziğe gizlemiş olanlar ilgilendiriyor, diğer insanlara dair bilgiye gerek duymuyorum böylece.

Hiç müzik eğitimleri olmamasına rağmen müzik dolu ruhlar vardır. Kederimizin canlandırdığı titreşimlerle birlikte doğarız. Ömrümüz boyunca hiç duymadığımız bir müziği taşırız içimizde hepimiz; bellek uçurumlarımızın derinlerinde yatan bir müzik. İçimizde yatan müzik, *bellek*tir. Bir *ad*ımızın olmadığı dönemlerde *her şey*i duymuş olmalıyız. Müzik yalnızca cennetin ve oradan Düşüş'ün bir hatırası olarak yaşıyor.

•

Bütün büyük dinî dönüşümler yaşamın anlamsızlığının birdenbire farkına varmaktan doğar. Hiçbir şey varoluş boşluğunun bu aniden gelen korkusundan daha etkileyici ve dokunaklı olamaz.

•

Daha önce olmuş olmalı *her şey*. Hayat bana bu yüzden korkutucu bir dalgalanma şeklinde görünüyor. Tarih kendisini tekrar etmez, bu yüzden de yaşamlarımız geçmişin yansımalarında hapsolmuş gibidir. Onun gecikmiş yankılarını biz uzatırız. Bellek, sadece zamana değil dünyaya karşı bir tezdir de. Geçmişin muhtemel dünyalarını yarı yarıya ifşa eder, onu bir cennet ülküsüyle taçlandırarak. Pişmanlıklar, belleğin derinliklerinden doğar.

Bellekte geriye gitmek bir insanı metafizikçi yapar, onun kökenlerinde mutluluk bulanı ise bir aziz.

•

Fransız krallarından birinin kızı olan Azize Aldegunda bizlere ilahi adanmışlığın ilk örneklerinden birisini gösterdi. Bir zamanlar, derin bir tefekkür halindeyken bir ses şöyle fısıldamıştı ona: "Tanrı'mn Oğlu'ndan başka bir eş arama kendine." Ölümcül bir cümleydi bu, çünkü o andan itibaren İsa'nın kurbanı oldu. On üç yaşına geldiğinde İngiltere kralının oğlu onunla evlenmek istedi. Aldegunda, kalbinin güzellik ve zenginlikte dünyadaki tüm erkeklerden kat kat üstün bir erkeğe ait olduğunu söyleyerek reddetti onu. Ailesinin yakarmaları boşunaydı. Bekâretini İlahi Don Juan'ı dışında herhangi bir kimseye sunmaktansa ölmeyi tercih ettiğini söyledi. Ailesinin ölümünden sonra, evlenmemekte daha bir inatçı oldu. Yakasını İngiliz prensten bir türlü kurtaramayınca bir manastıra yerleşmek için ailesinin şatosunu terk etti. Bir türlü geçemediği bir ırmağın kenarındayken prensin dört nala onun peşinden geldiğini fark etti. Sonra birdenbire bir melek Aldegunda'ya yardım edip onu karşıya geçirdi. İsa'nın, kraliyet ailesine

mensup kurbanlarından biri, kalan ömrünü manastırda tüketti o günden sonra.

Bu yedinci yüz yıl draması, ne eşsiz ne de sıradışıdır. Ne var ki bize, her azize kadının aslında bir Ofelya olduğunu gösterir. Biraz daha tutkulu bir Ofelya... Ne de olsa İsa, Hamlet kadar içi geçmiş bir âşık değildi.

Yeri gelmişken, zifaf gecesinde kocasma ömrü boyunca bekâret yemini ettiren Azize Kunigunda'yı anmadan geçmek ne mümkün? İsa, kulübelerde verdiğinden çok daha fazla zarar vermiştir saraylarda.

Azizlere yaklaştıkça Tanrı'dan uzaklaşıyorum. Azizelere karşı acıma ve merhamet duyduğumda ise, ondan kesinlikle nefret ediyorum.

•

Hafızasından ne kadar anı silinirse, bir mistik olmaya o denli yaklaşır insan.

Cennet, eksik/yaralı bir bellek olmaksızın mümkün değildir. Bir bellek, dünyaya ne kadar bağlıysa o derece sağlıklıdır. Bellekte yapılan bir arkeoloji, bu dünyadan değil başka bir dünyadan belgeleri gün ışığına çıkarır.

•

Gecelerin ıssızlığını, yalnızlığın ızdıraplarını ne zaman düşünsem, bilmediğim azizlerin yollarına düşmek istiyorum. Fakat nereye? Nereye? Ruhun dışında da uçurumlar var.

•

Bir filozof vasatlıktan ya şüphecilik ya da mistiklikle kurtulur. Bilgi karşısındaki çaresizliğin iki farklı biçimidir

bunlar. Mistisizm bilgiden kaçıştır ve şüphecilik umuttan yoksun bilgidir. Her iki durumda da, bu dünya bir çözüm *değildir*.

•

Kilise, sadece birkaç azizeyi kutsamakla büyük bir yanlış yaptı. Onun kadın düşmanlığı ve hasisliği beni daha bir yüce gönüllü kılıyor. Aşk için gözyaşı döken her yalnız kadın bir azizedir. Azizelerin, Tanrı'nın gözyaşlarından cisimleştiğini bir türlü anlayamadı Kilise.

•

Müzik, belleğin arkeolojisidir. Orada yapılan kazılar, hiçbir yerde bellekten daha üstün bir cehennem bulamamıştır.

•

Müzik her şeydir. Tanrı'nın kendisi de akustik bir halüsinasyondan başka bir şey değildir.

•

Eğer gerçek can sıkıcı olmasaydı bilim çoktan Tanrı'yı ortadan kaldırırdı. Gelgelelim Tanrı da azizler gibi gerçeğin sıkıcı bayağılığından kaçmanın bir yoludur.

•

Azize Teresa, kalp sözcüğünün eş anlamlısıdır.

•

Müzik, mistik ruhlarda göksel görüntüler uyanmasına sebep olur. Söz gelimi Quito'lu Marianna, arkadaşı Petronilla ondan gitar çalmasını istediğinde, birkaç nota çaldıktan sonra bir tür vecd haline kapılmış. Bir saat sonra kendisine geldiğinde, gözlerinden yaşlar akarken söyle diyebilmiş:

"Benim sevgili Petronilla'm... Cennette ne kadar çok güzel şey var, bir bilsen..."

•

Başka göklerde yıldızlar olarak yükselen ve yeryüzünü delip geçen gözyaşları vardır. Bizim göğümüzdeki yıldızları kim döktü gözlerinden acaba?

•

Tanrı'da ancak gölgemi görebilirim. Ona yaklaştıkça büyür gölgem ve ben ondan kaçmaya çalışırken gölgem beni kovalar.

•

Tanrı yoksa karanlık vardır. Ve Tanrı varsa ışık gereksizdir.

•

Çözümler ne kadar azsa, düşünce o derece canlıdır.

•

Çözüm olmadığı için, kısır döngüde hapsolmuştur insan. Düşünce hüzünden beslenir ve acı ruhsal bir düşüşün belirtisi olan *apori* halini alır. Çözülemeyen, titrek gölgeler düşürür dünyaya ve alacakaranlığın iyileştirilemeyen ciddiyetini verir. Çözüm yoktur artık, onun kılığına giren korkaklık vardır. Tüm alacakaranlıklar benden yana.

•

Hüzün seni Tanrı'nın mahkûmu kılar.

•

Mantığın işe yarar bir görevi vardır: Tanrı olamayışına karşı seni rahatlatmak. Tanrı'yı ne kadar düşünürsen, o

denli az Tanrı olursun. İşte bu yüzden Tanrı, kendimizi imha arzumuzun yansımasından başka bir şey değildir.

•

Nihilizme ulaşmanın son basamağı sonsuzlukta kaybolluştur.

•

Yunanlılar doğaya yalnızca *baktılar*. Onu gerçekten sevmiş olsalardı onun gizemini aşkınlıkla değiştirmezlerdi. Tüm dinler doğanın elden çıkarılmasıdır.

•

İnsanın yaratılışı kozmik bir felaketti; artçı sarsıntıları ise Tanrı'nın kâbusu oldu. İnsan bir doğa paradoksudur; hem doğadan hem Tanrı'dan eşit olarak uzaklaştırılmıştır. Cennetin ve yeryüzünün düzeni bilincin yaratılışı ile değişmiştir. Onunla Tanrı gerçek ışığında görünmüştür: Bir hiçlik daha olarak.

•

"Müzisyen" tanımım: Tüm duyularıyla duyan insan. Bach'ın ikinci eşi Anna Magadelana, kocasının gözleriyle ilgili çarpıcı bir izlenimini şöyle kaydetmişti günlüğüne: "Onun gözleri, *dinleyen* gözlerdi."

Hatta şöyle devam etti: "*Matthäus-Passion*'daki *Ah Golgotha*'yı bestelediği sırada odasına girmiştim. Genellikle sakin ve pembe yüzü neredeyse kapkara kesilmiş ve gözyaşlarıyla ıslanmıştı. Beni fark etmedi bile. Yavaşça dışarı çıktım ve kapının ardında ağlamaya başladım." Bach'ın müziği ilahi bir tecellinin aracıdır. Orada duygular yoktur, gözyaşlarıyla birbirlerine bağlanmış Tanrı ve dünya vardır sadece.

•

Azizler ağlar. Ben onların gözyaşlarını şerh ederim. Tüm gözyaşları çoktan dökülmüş olduğu için, ardımızda bıraktığımız tek şey şerhtir.

•

Sonsuzluk varoluşun farklı bir niteliğidir, onun hükümsüzlüğüdür. İnsan doğası sonsuzluk ve varoluş arasında eşit şekilde bölünmüştür. Bu bölünmüşlük bizim trajedimizi kapsar.

•

Dinin muğlaklığı absürtlük ve sonluluğun karışımından doğar. Din, kozmik saçmalığı maskeleyen tebessümdür, hiçliğin üzerinde gezinen bir rayihanın son esintisidir. Bu yüzden, tezlerini tükettiğinde gözyaşlarına müracaat eder. Sadece gözyaşları evrensel dengeyi sağlayabilir ve Tanrı'yı canlı kılabilir. Son gözyaşımızla birlikte ona duyduğumuz özlem de silinip gidecek.

•

Sanatçılar dindar olamaz. İman sahibi olmak için karşı karşıya olduğu dünyaya edilgen kalmalıdır insan. Bir mümin, hiçbir şey yapmamalıdır. Sanatçı inanamaz, çünkü buna zamanı yoktur.

•

Tanrı olmayınca her şey hiçliktir. Fakat Tanrı en yüce hiçliktir!

•

Metafiziğin son bölümü sadece Tanrı'ya ayrılmıştır. Felsefi düşünce hep Tanrı etrafında döner ama nadiren onun

içinden yayılır. Felsefi düşünce Tanrısallıktaki insan içkinliği sayesinde kurtarabilmiş kendisini. İnsan Tanrı'nın *içine* bir kere ulaştı mı, onun *üstüne* kurulur. Böylece insan kendisini de aşar, aksi halde kendi ağırlığı altında ölüp gidecekti.

•

Mütecessis hüzün anlarımız olmasaydı Tanrı var olmazdı.

•

İlahiyatı, bir zamanlar bir şairin "gözyaşı bilimi" olarak adlandırdığı şeyle değiştirebiliriz. Doğrudan tezleri ve ivedi bir yöntemi vardır onun.

•

Keşke kalbim bir org olsaydı da, Tanrı'nın sessizliklerinin tercümanı olsaydım.

•

Gözyaşlarının soy kütüğünü ancak bir avuç şair bilir. Ama bunu bildiklerinin farkında olsalardı, "ben" yerine "Tanrı" derlerdi artık. Tanrı'da ağlarız biz.

•

Tanrı takıntısı dünyevi aşkı yerinden oynatır. İkisi arasında parçalanmaksızın, bir kadını ve Tanrı'yı aynı anda sevemez insan: Birbirleriyle uyuşmaz bu ikisi. Bir kadın Tanrı'yı ve Tanrı ise tüm kadınları kapı dışarı etmemize yeter.

•

Tüm büyük fikirlerin ardından bir ünlem işareti gelmelidir: Trafoların üzerindeki kuru kafa ve kemik çizimine benzer bir uyarı levhası.

•

Her şey anlamdan yoksun olabilir mi? Ne zaman göğe baksam, tarih diye bir şeyin olmadığını hatırlayıp kederleniyorum.

•

Dua, ruhun -yalnızlık korkusunun kışkırtması sonucu- şehit edilmesidir.

•

Hayat, yasal ve kutsanmış bir "absürt"tür.

•

Bana nasıl ölmek istediğini söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. Başka bir ifadeyle, boş bir hayatı nasıl doldurmak istersin? Kadınlarla mı, kitaplarla mı, yoksa dünyevi hırslarla mı? Ne yaparsan yap, başlangıç noktan can sıkıntısı, varış çizginse öz yıkımdır. Kaderimizin amblemi: Solucanlarla dolu bir gökyüzü. Baudelaire bana hayatın solucanların gün ışığındaki coşkunluğu ve mutluluğunsa soluncanların dansı olduğunu öğretti.

•

Can sıkıntısı zamanı lağvetmenin en basit yoludur. Coşkunluksa en karmaşık olanı... Bir insanın canı ne kadar sıkılıyorsa, o denli farkındadır kendisinin. Bedenin belirli bir bölgesini etkileyen hastalık, yalıtılıp tedavi edilebilir. Fakat can sıkıntısı bir kanser gibi, bedenin her yerine yayılır, organlarımıza sızar ve yer altındaki mağara sistemlerini andıran delikler açar. Hayat, can sıkıntısına karşı çözümümüzdür. Can sıkıntısının geniş gövdesinde büyür melankoli, hüzün, çaresizlik, terör ve coşkunluk.

Melankolinin ve hüznün çiçekleri vardır; can sıkıntısının ise kökleri.

İşin sırrı, nasıl olup da *esaslı* sıkılacağını bilmekte yatar. Ne var ki çoğu insan, can sıkıntısının yüzeyine bir çizik bile atamaz. *Gerçek* bir can sıkıntısı için, insanın bir *tarz*ının olması gerekir.

•

Baharla birlikte ölüm arzusu da gelir. Kıyamet, bu arzunun dinî bir ifadesidir.

•

Mahşer Günü, Tanrı'nın gelecekle, başka bir ifadeyle, kabirlerle buluşmasıdır.

•

Kıpırdamadan durur her şey öylece, Tanrı bile. Zaman diye bir şeyin olduğunu bize hatırlatan sadece kalp atışlarımızdır. Bir kalbinin olduğunu bilmeyen insan, Zaman'ın var olduğunu ve Zaman'ın içinde yaşadığını da bilmez. Kalbimizin atışı bizi cennetten atar; onun anlamını kavradığımızda, Zaman'a düşeriz.

•

Suç dürtüsünün baskısı mutsuzluğun önemli nedenidir. Kaç düş kırıklığından ve kaç bireyden kurtulmuş olurduk kendimizi koyverseydik? Öldürmediklerimizin cesetlerini gömeriz ruhlarımıza. Mizantropi, onların çürüyen bedenlerinden yayılan zehirdir. Hepimizin içinde başarısızlığa uğramış bir infazcı yatar.

•

Dünya sahip olanlar ve dilenciler olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ikisinin arasına sıkışıp kalmış fakirler, tarihin renksiz muhtevasını oluştururlar. Sahip olanlar ve dilenciler, gericilere benzer. Ne değişimi ne de ilerlemeyi ister bunlar. Fakirlerinse mücadeleden başka yolları yoktur. Toplum, onlar olmasaydı anlamsız bir kavrama dönüşürdü: Onların umutları toplumun atardamarları; onların çaresizlikleri tarihin kanıdır. Sahip olanlar ve dilenciler, ilelebet fukara kalacakların parazitleridir. Sefalet için pek çoğu mevcutken, yoksulluğu yok edecek bir reçete yoktur.

•

Bahar var oldukça melankolinin tedavisi mümkün değildir. Doğanın kendisi bile hastalanır baharda. Âşık olmayı ve ölmeyi arzulatan bu şehvetli ve zalim mevsim...

•

Venedik tarihî bir gerçeklik değil, melankolinin bir aracıdır. Kuşkular ve rüyalar arasında kalmış bir gözyaşı şehri...

•

Mistisizm, sessizliğin müziğini duymadığın sürece anlamsızdır.

•

Hastalık olmaksızın mutlak bilgi de yoktur. Hastalık, tarihin birincil sebebidir. Günah, ancak ikincisi olabilir.

Bilinçli olma hali, hastalık nedeniyle yaşamdan uzaklaşmanın semptomudur. Doğa *olmayan* her şey, başım göğe çevirip bakan ilk hasta adama ifşa olmuştu.

•

Keldaniler, Asurlular, Mısırlılar, Kolomb öncesi Amerika ulusları gibi astronomi uygarlıklarını seviyorum. Göğe duydukları aşkla tarihe geçmeyi reddettiler. Ne göğün ne de yerin fethine âşık bir ulusun yaşamasına izin verilmemeli. Ancak iki şekilde ölünebilir: Ya savaş alanında ya da yıldızları seyrederken.

•

"Münzevilik beni ölülerle çağdaş kıldı." (Barrès) Münzevilikte hayat yok, yalnızca sonsuzluk.

•

Bahar mevsiminde, sıkıcı bir pazar öğleden sonrasının ölümcül sessizliği ikiye bölünüverir, Kıyamet'i ima eder gibi öten bir horozun ötüşüyle.

•

Raskolnikov'un haklılığı su götürmezdi: Bir tarafta doğanın kurallarına göre *automata* yaşayan bir kalabalık, diğer taraftaysa kendi hayatlarının trajik yoğunluklarıyla yaşamın vasatlığının bedelini ödedikleri için her şeyin onlara mubah olduğu seçkin bir azınlık vardı. Peki öyleyse Raskolnikov neden başarısız oldu? Suçtan sonra neden vicdan azabıyla içi içini yedi? Dostoyevski, kendi prensiplerinin sonuçlarından korktuğu için olabilir mi? Fakat ölümle yüzleşmiş biri sonuçlarla ilgilenmez artık. Raskolnikov'un başarısızlığı Dostoyevski'nin kendi korkaklığıdır.

•

Suça bulaşmış bir aziz; müphemliğin zirvesini, Shakespeare ve Dostoyevski'ye layık bir düşünceyi temsil eder.

•

Din, üzeri örtülmüş bir deliliği istismar eder toplumun yararına. Kiliseler gizli darülacezelerdir. Aşırı hevesleri dizginler, aşkınlık zehrinin yasal dozlarını sunar ve böylece dünyanın bir tımarhaneye dönmesinin önüne geçer.

•

Melankolide, kusur veya zaaf olarak kabul edebileceğimiz kadar çok bilgi vardır.

•

Bir melankoliyi bir diğer melankoli iyileştirir.

•

İçimdeki her şeyi öldürmeden ölmeyeceğim. Uzamın ağıtlarını boğmak, kozmik organları parçalamak istiyorum.

Batan hiçbir güneşin yansıması gözükmeyecek donmuş gözyaşlarımda.

•

Yas tutan kalp düşünmeye sevk eder bizi.

•

Hesap Günü'nü müjdeleyen sesleri, kemiklerin tabutlarında kırıldıklarını duyuyorum. Fakat biz, yaşayanlar, Tanrı'yla kendi hesabımızı çoktan gördük.

•

Sağlık dramdan yoksundur. Uzun bir hastalığın ardından iyileşen bedenimiz bizi zehre, dünyevi can sıkıntısına hapseder. Her acı, bir daha asla doldurulamayacak bir boşluk bırakır ardında. Tedavisi mümkün olmayan bir

can sıkıntısının pençesine düştüğünde hoş bir avuntu gibi görünür hastalık.

Can sıkıntısı melankolik bir durgunluk; umutsuzluksa kazığa bağlanıp yanan can sıkıntısıdır. İkisi de yaşamın iğrençliğinden doğar.

•

Zaman, çözüm arayışlarının yöntemidir. Ölüm, çaredir.

•

Schopenhauer, ölüleri tekrar yaşama davet etsek, onların bunu reddedeceklerini savunur. Bana kalırsa, tam tersine, ikinci kez çok daha büyük bir zevkle ölürler.

•

Gün ışığı şiir için hiç de güzel bir konu değildir. Güneşe minnet duyuyor olabilirsin, fakat ona methiyeler düzebilir misin? Mısırlılar, Güneş'i bir tanrı haline getirdiler ve böylece onun onuruna ilahiler yazıp söylediler. Işık patavatsızdır ve sen mutsuzken gözünün içine baka baka kızdırır seni. Güneş, bir mutluluk kıvrımını açımlar, fakat "çokluk", hiçbir zaman şiirin kaynağı olmamıştır.

•

Nietzsche bir yerlerde şöyle demişti: "En ağır yükü istiyordun kendin için ve sonunda kendini buldun."

•

Can sıkıntısı ahenksiz bir özdür.

Melankoli ruhun bilinçsiz müziğidir.

Gözyaşları cisimleşmiş müziktir.

•

İnsanı düşündüğümde yalnızca gölgeler görürüm; gölgeleri düşündüğümdeyse yalnızca kendimi.

•

Acı oldukça Tanrı'nın da var olacağı söylenir hep. Fakat kimse, acının Tanrı'yı hükümsüzleştireceğini fark etmiş gibi gözükmüyor. Tanrı, keskin bir acıyla hükümsüzleştirildi mi, kimse eski gücünü tekrar kazandıramaz ona. Rasyonalizm veya septisizm adıyla Tanrı'yı hükümsüzleştirmek veya onu reddetmeye eş oranda Tanrı'ya duyarsız kalmak, kesif bir buhrandan doğar.

•

Kederin son kertesinde gözyaşları ve taşlar arasında bir fark kalmaz artık. Kalp bir kayaya dönüşür ve Şeytan senin buz tutmuş kanında oradan oraya kayar durur.

•

Varoluşun ölü merkezi: Tanrı'yı düşünürken veya bir gazete yazısı okurken her şey sana aynı göründüğünde.

•

Ne zaman kederlensem sanki bedenimde liflerin her biri düşünmeye başlarmış gibi olur. Zehir her hücreme sızar ve depresyon beni kefen gibi sarıp sarmalar. Hasta olma hali organik aksin krizidir. Dokular kendilerinin farkına varır, her bir organ bilinç kazanır ve bedenin geri kalanından ayrılır. Sadece hastalık zamanlarında kendi üzerimizdeki hâkimiyetimizin ne denli az olduğunu fark ederiz. Hastalık, uzuvlarımızı bağımsız kılar ve sonuna kadar onların kölesi haline geliriz. Hastalık bilinçliliğin organik hali ve ruhun bedende kaybolmasıdır.

•

Uykusuz gecelerin huzursuzluğu, belleğin cesetlerinin çürüdüğü siperler kazar.

•

Her şey çürüdüğünde, kemiklerden ve imanlardan çıtırtılar yükselmeye başladığında, güçlü bir ışık patlar ve ruhları şenlendirir. Çürümenin fosforlu ışığı mıdır bu? Kim bilebilir? Hiçbir dehşet, Tanrı'yı affettiğin ve kendini unuttuğun bu anlık cennetle boy ölçüşemez.

•

Hayat, posasının son damlasını bile akıtmış olmalı içime; çünkü başka hiçbir şey benim derin ve durgun sularda boğulma dehşetimi açıklayamaz. Bataklıklarda kıyıya vurup ölen balıklardanım ben, yurdundan uzakta. İnsan –alacakaranlıkların kahramanı– durgun sularda yüzer ve onu yutacağından emin olmak için karıştırır o suları.

•

Ne zaman içimi kaplayan kederli bir hoşnutluk için doğru bir kelime arasam, dönüp dolaşıp hep aynı yere varıyorum: Unutkanlık. Hiçbir şey hatırlamamak, görmemek için bakmak, Anlaşılamaz'a karşı gözlerim açık uyumak.

•

Shakespeare *Kral Lear*'da deliliği, ruhun yaşamın iğrençliğinden sıyrılması olarak açıklamıştı.

Delilerin talihidir bu. Onların dünyadan ayrılmış ruhları hüzünle *omuz omuza* çalışır. Bıkkınlık ve ruh arasında bir denge bulmak gibi zor bir görevle karşı karşıyadır bizim

ruhlarımız. Delilerse kendi hüzünleriyle pek az yüz yüze kalırlar. Sağduyu talihsizliktir.

•

Bir bitki olmayışımızın pişmanlığı bizi herhangi bir dinden daha çok yaklaştırır cennete. Biri ancak bir bitki olarak *cennettedir.* Fakat o devri çoktan geride bıraktık biz: Cenneti kurtarmak için daha çok şey yıkmamız gerek. Günah, unutmanın imkânsızlığıdır. Düşüş -insanlığımızın simgesi- bilinçliliğimizin alevlenmesidir. İnsan, bu yüzden Tanrı'yla ancak *yan yana* olabilir; oysa bitkiler sonsuz bir unutuşta *onda* uyurlar. Ne denli uyanıksak, daha büyük bir nostalji bizi cennet arayışına sevk eder; daha keskin bir vicdan azabı birleştirir bizi tekrar nebati âlemle.

•

Eğer Tanrı'ya inanıyorsanız, delirmeden delirmişsiniz demektir. Herhangi bir hastalığın acısını çekmeden hasta olmaya benzer bu.

•

Bizi bu dünyaya bağlayan her şey ıvır zıvırdır. İşte bu yüzden, değersiz bir din yoktur. En ilkel kutsal ürperiş bile ruhu görüntülere yönlendirir. Dünya*da,* lütuf küllere dönüşür; *ötesinde* hiçlik bile lütfa dönüşür.

•

Bunun hakkında birazcık düşünmüş bile olsaydık, Tanrı'yı gerçekten mutlu edebilirdik. Ne var ki onu terk ettik çoktan ve dünyanın başlangıcında olduğundan çok daha yalnız şimdi.

•

Çocuklar beni korkutur. Çok sayıda mutsuzluk vaadi barındırırlar gözlerinde. Neden büyümek istiyorlar? Tıpkı delilere olduğu gibi, çocuklara da -kısa bir süre sonra sağduyunun boşluğunda kaybolup gidecek- doğuştan bir deha bahşedilmiştir.

•

Hayat, kuşkunun ani çakımlarıyla bölünen bir sarhoşluk halidir. Çoğu normal insan ölü birer sarhoştur. Eğer ayık olsaydı nefes almaya cesaret bile edemezdi insan.

•

Müzik insana değil de Tanrı'ya atıf yapmaya başladığından beri -Beethoven'dan bu yana olduğu gibi- fanilerin baygın hayali oldu. Bir zamanlar müzik Tanrı'nın yalnızlığını dile getirirdi, haliyle bizim yalnızlığımızı da... Baş meleklerin iç çekişleriydi kemanlar, meleklerin ağıtlarıydı flütler ve azizlerin beddualarıydı org. Bach ve o dönemin İtalyan ustaları duyguları aktarmadılar, cennete hizmet ettiler. İnsanlığı askıya alıp Tanrı'ya teslim olmak kolaydı ne de olsa.

•

Hayat değil, ölüm bir rüyadır. Acı, kendisini haklı çıkarabilmek için bu ikisini icat etmiştir. Ancak insan, gerçekdışı ile yanılsama arasında kalmıştır.

•

Hayat, daha başka bir şey eklememizi imkânsız kılacak kadar ölesiye doludur ölümle.

•

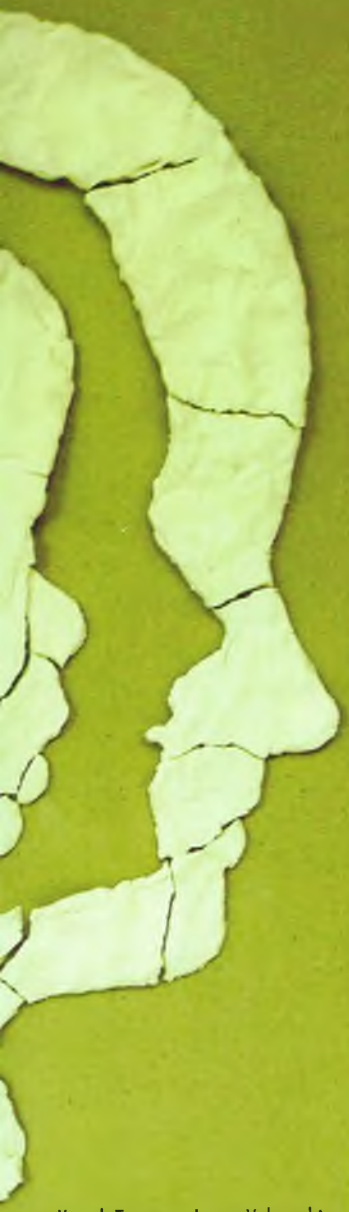
Bilincimizin derinliklerinde cennet inleyip sızlanır ve anılar gözyaşı döker. Bu feryatta gözyaşlarının metafizik anlamlarını seçebilir ve yaşamın bir pişmanlık olarak açılımını algılayabiliriz.

•

Ölüm hakkında çok fazla düşünmeye başladığınızda, onun koca bir yalan olup olmayabileceğini de merak etmeye başlarsınız. Ölümün *üzerine* yükselince, hakikatler hayaller olarak görünür aşağılarda bir yerde.

•

İçinde ölecek hiçbir şeyi kalmamış insana Tanrı acısın!

CIORAN, bir inanç krizinin sonucu olan *Gözyaşları ve Azizler*'de, insanın derinliklerine, hatta uçurumlarına iniyor ve kendi deyimiyle *gözyaşlarının kaynağını* araştırıyor. Orada azizler ve azizelerle birlikte Bach'ı, Mozart'ı, Van Gogh'u, Dostoyevski'yi, Rilke'yi, Mevlâna'yı ve Şems'i buluyor. Sonra acının, ölümün, yalnızlığın, şüphenin ve umutsuzluğun doruklarına ulaşıyor yeniden. Belki de bu yüzden, tüm çelişkileri ve aşırılıklarıyla *Cioran'ın en çok Cioran olduğu kitap* olarak tanımlanıyor *Gözyaşları ve Azizler*.

"Ben hiç ağlamadım çünkü gözyaşlarım düşüncelere dönüştü. Ve düşünceler gözyaşları kadar acı vermez mi," diye soran Cioran'ın *Gözyaşları ve Azizler*'ini İsmail Yerguz'un çevirisi ve Cioran'ın yarım asır sonra "acımasızca budadığı" kısımlardan oluşan bir seçki ile birlikte sunuyoruz.

Kapak Tasarım: Jenny Volvovski
www.jaguarkitap.com
twitter.com/jaguaryayinlari

JAGUAR

